

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Peder Severin

Sälja tjänster till Norge, Finland
eller Danmark?

Situationen för mindre svenska tjänsteföretag som vill verka i
Norge, Finland eller Danmark.

Examensarbete
30 högskolepoäng

Johann Mulder

EU-rätt

Termin 9

Innehåll

SÄLJA TJÄNSTER TILL NORGE, FINLAND ELLER DANMARK?1

1	INLEDNING	4
1.1	Presentation av ämnet	4
1.2	Syfte och problemställning	5
1.3	Metod	5
1.4	Källor	7
1.5	Avgränsningar	8
2	EN GRUNDLÄGGANDE FRIHET	9
2.1	Fri rörlighet	9
2.2	Tjänst	9
2.2.1	Tjänstebegreppet	9
2.2.2	Gränsdragning tjänst	10
3	TJÄNSTERS FRIA RÖRLIGHET	12
3.1	Bakgrund	12
3.1.1	Historik	12
3.1.2	Tjänstedirektivet	13
3.1.3	Utstationeringsdirektivet	17
3.1.4	Yrkeskvalifikationsdirektivet	18
3.1.5	EFTA (den norska beredningen)	19
3.2	Utgångspunkter	19
3.2.1	Hinder mot fri rörlighet för tjänster	19
3.2.2	Rättfärdigande av hinder/diskriminering	20
3.3	Tjänstedirektivets innehåll	23
3.3.1	Första kapitlet	23
3.3.2	Andra kapitlet	24
3.3.3	Tredje kapitlet	24
3.3.4	Fjärde kapitlet	24
3.3.5	Femte kapitlet	25
3.3.6	Sjätte kapitlet	25
4	IMPLEMENTERING	27
4.1	Förarbete	27
4.1.1	Grundläggande bedömningar	27
4.1.2	Funktionella bedömningar	31

4.2 Lagstiftning	35
4.2.1 Tillämpningsområde	35
4.2.2 Rättigheter	36
4.2.3 Skyldigheter och begränsningar	38
4.3 Gemensamma kontaktpunkter	40
4.3.1 Utgångspunkter	40
4.3.2 Rättslig grund	41
4.3.3 Webbportalerna	42
5 JÄMFÖRELSE OCH DISKUSSION	49
5.1 Förarbete	49
5.2 Lagstiftning	50
5.3 Gemensamma kontaktpunkter	51
5.4 Diskussion	52
6 SAMMANFATTNING	55

Summary

As early as 1957 the issue of freedom of movement was discussed and how the EU could facilitate the movement of the four freedoms: people, good, capital and services. To date the EU has been successful for three of the four freedoms, however for services the situation remains difficult. A process to eliminate the obstacles that stood in the way of free movement of services was launched by heads of state and government in 2000. The Commission was given the task to investigate the situation and make suggestions to solve the problem.

The Commission found that services accounted for 70 percent of GDP but only 20 percent of exports and that the services sector holds great potential for growth. The service sector was described as Europe's engine of growth and its importance to the EU's economy cannot be overstated, an aspect taken into account when goals were set. It was also noted that small- and medium-sized companies would benefit the most from eliminating obstacles hindering their free movement, a fact that made it especially interesting to help them.

In 2004 the Commission made an initial proposal for a service directive with the aim of removing obstacles that affect cross-border services. The first proposal was fiercely criticized because it was considered, amongst others; to interfere with employment law and a new proposal had to be prepared. The second proposal, that include 213 changes, was accepted by the European parliament and gave service providers the right to offer services in other EU-member states under the law of the country they worked in. As the directive was accepted by the EU-parliament it was left to the EU-member states to incorporate it to national law.

Services include both those companies looking to establish themselves in another EU-member state and those companies looking to temporarily offer their services in another EU-member state. In this thesis focus has laid on companies looking to temporarily offer services, which off course has reflected on the content.

The thesis studied Norway, Denmark and Finland's incorporation of the service directive into national law. Preparatory work, legislation and points of single contact have been investigated in order to see whether there are differences in both attitudes to the service directive and/or if there are differences in practice when it comes to legislation and the points of single contact.

Sammanfattning

Redan så tidigt som 1957 diskuterades frågan om fri rörlighet och hur man inom dåvarande EG kunde underlätta rörligheten för de fyra friheterna: personer, varor, kapital och tjänster. Till dags dato har EU rönt framgångar för tre av dessa fyra friheter, för tjänster är det dock fortsatt besvärligt. En process att undanröja de hinder som stod i vägen för tjänsters fria rörlighet inleddes av stats- och regeringscheferna i Lissabon år 2000. Kommissionen gavs uppgiften att undersöka situationen och komma med förslag på lösning av problemet.

Kommissionen kunde konstatera att tjänster stod för 70 procent av BNP men endast 20 procent av exporten och att tjänstesektorn innehar stor tillväxtpotential. Tjänstesektorn beskrevs som EUs tillväxtmotor och dess betydelse för EUs ekonomi kan inte överskattas, något som man tog fasta på då man satte mål. Kommissionen kunde även konstatera att det främst var hos de små och medelstora företagen den stora utvecklingspotentialen finns vilket gjorde det extra intressant att underlätta för dessa.

År 2004 kom kommissionen med ett första förslag om tjänstedirektiv med målsättningen att undanröja hinder som drabbar gränsöverskridande tjänsteföretag. Det första förslaget kritiserades hårt då det ansåg göra intrång på bland annat arbetsrätten och ett nytt förslag arbetades fram. Det andra förslaget som efter 213 st. ändringar godtogs av Europaparlamentet innebar en rätt för tjänsteföretag att erbjuda tjänster vilket EU-medlemsland som de önskade under värdlandets regler. I och med att direktivet godtogs i Europaparlamentet lämnades direktivet till EU-medlemsländer för att införlivas.

Tjänstedirektivet berör såväl tjänsteföretag som vill etablera sig i annat EU-medlemsland som tjänsteföretag som temporärt vill verka i annat EU-medlemsland. I detta examensarbete har tjänsteföretag som temporärt vill verka i annat EU-medlemsland varit av störst betydelse vilket avspeglar sig i innehållet.

I uppsatsen studeras Norge, Finland och Danmarks införlivande av tjänstedirektivet i nationell lag. Förarbete, lagstiftning och gemensamma kontaktpunkter har undersökts i syfte att se om det föreligger skillnader i dels inställning till tjänstedirektivet men även om det föreligger skillnader i praktiken vad det gäller lagstiftning och gemensamma kontaktpunkter.

Förkortningar

EES	Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet
EF	Enterprise Finland
EFTA	Europeiska frihandelssammanslutningen
EU	Europeiska Unionen
FEUF	Fördraget om Europeiska Unionens Funktionssätt
FEU	Fördraget om Europeiska Unionen
FN	Förenta Nationerna
KOM	Kommissionen
WTO	World Trade Organisation

1 Inledning

1.1 Presentation av ämnet

EU har genom åren, med start redan 1957, försökt integrera den inre marknaden och dessa försök har inte i alla delar varit helt framgångsrika. I Kom(2002)444 slutlig, konstaterade kommissionen att det fortfarande, tio år efter att den inre marknaden skulle varit integrerad, föreligger viss diskrepans mellan visionen och den verkliga situationen för de europeiska medborgarna. Fortsatt föreligger ett stort antal hinder mot bl.a. tjänsters fria rörlighet vilket hindrar tillväxten i den europeiska ekonomin.¹ Tjänstesektorn står för 70 procent av såväl BNP som arbetstillfällena inom EU och dess betydelse för EU:s ekonomi och tillväxten hos denna kan inte överdrivas.²

Tjänstesektorns motor kan sägas vara de små och medelstora företagen och det var av denna anledning kommissionen identifierade dessa som särskilt intressanta att underlätta för i fråga om gränsöverskridande tjänster.³

De små och medelstora företagen möter speciella utmaningar när de vill söka sig utanför sin etableringsstats gränser och det är precis denna situation som tjänstedirektiv syftar till att underlätta.⁴ Utmaningarna för de små och medelstora företagen ligger i att man sällan varken har kunskapen eller resurserna att säkerställa vilka krav som ställs på företaget när detta ska verka i annat EU-medlemsland. Tjänstedirektivet ställer upp krav på EU-medlemsstaterna att undanröja onödiga hinder och därmed förenkla för de små och medelstora företagen att verka i annan EU-medlemsstat.⁵

Införande av tjänstedirektiv var, trots det stora behovet, inte någon enkel match för kommissionen. Det första förslaget kommissionen framlade möttes av massiv kritik och från Europaparlamentet kom inte mindre än 1600 förslag om ändringar av direktivet.⁶ Hård kritik riktades mot ursprungslandsprincipen, som innebar att etableringsstatens lagstiftning skulle vara tillämplig på tjänsteföretag som verkade i annan EU-medlemsstat. Stor oro förelåg kring hur ursprungslandsprincipen skulle tolkas och vad detta då skulle innebära.⁷ När röken hade lagt sig och Europaparlamentet till sist antog tjänstedirektivet innebar detta 213 förändringar jämfört med första förslaget och var en kompromiss mellan den konservativa och socialistiska gruppen i Parlamentet.⁸

¹ KOM(2002) 441 slutlig, Rapport från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet situationen på den inre marknaden för tjänster, s. 9.

² KOM(2002) 441 slutlig, s. 10., Bernitz & Kjellgren, s. 288.

³ KOM(2002) 441 slutlig, s. 8.

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden, p. 2.

⁵ Dir. 2006/123/EG, p. 4.

⁶ Zieradska, Urzsula, Tjänstedirektivet – ett hot mot välfärden eller en tillväxtmotor, Europarättslig tidskrift, 2006, s. 593, Hettne, Jörgen, Vad hände(r) med den konstituella krisen i EU, Gammalt blir nytt – Svårigheten att kodifiera rättspraxis och återspegla rättsläget. Sieps 2006:6, s. 34.

⁷ Hettne, s. 34 f.

⁸ Zieradska, s. 593,

Det nya förslaget kritiserades även detta mycket hårt och man menade från liberalt håll att det tjänstedirektiv som till sist antagits egentligen inte innebar några som helst förbättringar för tjänstehandeln utan var en röra av kompromisser och nationella hänsynstagande.⁹

1.2 Syfte och problemställning

Det övergripande syftet med denna uppsats är att undersöka om tjänstedirektivet och införlivandet av detta i Norge, Finland och Danmark lever upp till kraven om att bl.a. undanröja onödiga hinder mot gränsöverskridande tjänster. Detta innebär att tjänstedirektivet i sig kommer undersökas och hur detta förhåller sig till den bakomliggande målsättningen för direktivet. Vidare undersöks Norge, Finland och Danmarks införlivande av direktivet och hur väl dessa lever upp till direktivets krav.

De norska, finska och danska införlivandena av tjänstedirektivet jämförs för att utröna eventuella skillnader i hur man tolkar och förhåller sig till direktivet utifrån lagtext, lagförarbete samt de gemensamma kontaktpunkterna.

Vidare undersöker uppsatsen hur situationen ser ut för ett mindre svenskt VVS-företag ifråga om hur väl de kan säkerställa vilka krav som ställs på dem när de ska ta uppdrag i Norge, Finland eller Danmark, utifrån det i tjänstedirektivet uppställda kravet om att alla relevanta uppgifter ska finnas tillgängliga, för tjänsteleverantören från hemlandet.

Sammanfattningsvis kan syftet för detta examensarbete sägas vara att undersöka Norge, Danmark och Finlands implementering av tjänstedirektivet för att se om lagstiftning och de gemensamma kontaktpunkterna innebär den förenkling, för mindre företag, de är ämnade att vara.

1.3 Metod

I detta arbete användes rättsvetenskaplig metod som bland annat innefattar rättskällelära, komparativ metod samt empirisk metod. Rättsvetenskaplig metod ger författaren utrymme att studera sin fråga utifrån alla de ovan nämnda metoderna i samma uppsats, vikten ligger vid att hitta de existerande problemen och diskutera kring dessa. Vid användande av rättsvetenskaplig metod finns även utrymme att ta intryck från annan vetenskap, det avgörande är att man ökar kunskapen om rätten.¹⁰

Rättskällelära innebär att man studerar gällande rätt utifrån de källor som enligt rättskälleläran skall och får beaktas. Bland de rättskällor som skall och får beaktas finns: lagtexter, lagförarbete, rättspraxis för att nämna några.¹¹

Komparativ juridisk metod är en viktig del av detta examensarbete. Vad innebär då komparativ juridisk metod, vilka tekniker innefattar denna

⁹ Zieradska, s. 593.

¹⁰ Sandgren, Claes, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare, 2:a upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2007, s. 39.

¹¹ Sandgren, s. 36.

metod? Meningarna är delade i frågan, specifika komparativa tekniker saknas och ämnet låter sig inte definieras utan viss ansträngning.¹² Enkelt sett kan frågan besvaras med att komparativ juridisk metod innebär att man studerar förhållandet mellan juridiska system eller mellan regler som tillhör olika juridiska system och att detta även är huvudsyftet med studierna inte en lycklig konsekvens.¹³ Vill man nyansera definitionen något kan dela upp metoden i tre delar, dels en jämförande del för att hitta likheter och skillnader, dels en del där man fastställer förklaringen till skillnaderna och likheterna och avslutningsvis utröna vilka metodologiska problem som uppstår i det komparativa arbetet.¹⁴ Vad man med säkerhet torde kunna konstatera i fråga om komparativ juridisk metod är att ämnet inte klart och entydigt kan definieras.¹⁵

I mitt arbete med denna uppsats kommer fokus ligga på att hitta likheter och skillnader d.v.s. besvara frågan om hur lagstiftningen ser ut i våra nordiska grannländer. Det kan diskuteras att arbete med komparativ juridisk metod ska besvara såväl frågorna om hur lagstiftningen ser ut, de lega lata, och varför lagstiftningen ser ut som den gör. Dock är det inte nödvändigt att besvara frågan om varför lagstiftningen ser ut som den gör utan det kan vara fullt tillräckligt att besvara frågan om hur lagstiftningen hos de jämförda systemen ser ut. Vidare kan man på detta sätt utreda dels hur lagstiftningen ser ut och dels hur man kan ta lärdom av denna.¹⁶

Lärdomarna som kan dras av arbetet med den komparativa juridiska metoden ger en god grund för en de lege ferenda diskussion. Genom att studera Norge, Finland och Danmarks implementering av tjänstedirektivet får man en god grund för vidare diskussioner kring hur lagstiftningsarbetet i området kan utvecklas. Genom att se till våra grannländers lösningar kan man hitta såväl förbättrings- som besparingsmöjligheter i det jämförda området. Dock ska man vara försiktig i sin jämförelse då utländska metoder som fungerar väl under vissa förhållanden inte nödvändigtvis passar under andra förhållanden.¹⁷

Låter sig då de nordiska ländernas implementering av tjänstedirektivet jämföras utan större besvär? Det är inte någon självklarhet att olika rättssystem eller rättsregler låter sig jämföras. För att kunna jämföra rättsregler krävs att de reglerar likartade situationer,¹⁸ något som i vårt fall är tydligt. Vidare kan svårigheter med jämförelser uppstå i de fall då de undersökta rättsordningarna tillhör alltför olika samhällssystem.¹⁹ I fråga om de skandinaviska ländernas samhällssystem kan man konstatera att

¹² Bogdan, Michael, *Komparativ rättskunskap*, Nordstedts Juridik, Stockholm, 2003, s. 18, Fahlbeck, Reinhold, *Festschrift till Gunnar Karnell, Pleasures and torments of comparative legal research*, Jure AB, Stockholm, 1999, s. 162.

¹³ Bogdan, s. 21, Fahlbeck, s. 162.

¹⁴ Bogdan, s. 18.

¹⁵ Bogdan, s. 18f, Fahlbeck, s. 162 f.

¹⁶ Fahlbeck, s. 164 f.

¹⁷ Bogdan, s. 28 f.

¹⁸ Bogdan, s. 57.

¹⁹ Bogdan, s. 59 f.

likheterna snarast är större än skillnaderna och man kan nästan tala om harmonisering inte bara likheter.²⁰

Likheterna i de skandinaviska rättssystemen leder mig osökt vidare till frågan om vad som ska jämföras, likheter eller skillnader? Likheter och skillnader är egentligen bara olika sidor på samma sak och valet av angreppsvinkel kommer an på hur nära de olika rättsordningarna står varandra. I de fall rättsordningarna är varandra lika torde det vara mer intressant att utreda skillnaderna hos dessa, vilket är fallet med Norge, Finland och Danmark.²¹

Vid sidan av komparation och rättsdogmatisk metod kommer uppsatsen att innehålla empiriska moment. Användandet av empiriska metod motiveras av frågeställningen hur ser de gemensamma kontaktpunkterna ut i Norge, Danmark och Finland ut samt levererar de den information som tjänstedirektivet ställer krav på att de skall göra? Uppsatsens empiriska del är kvalitativ och analyserar endast de tre ovan nämnda kontaktpunkterna och inget annat.²²

1.4 Källor

Vid komparativa juridiska studier är valet av källor av stor betydelse. Absolut bäst för allt juridiskt arbete är att studera primärkällorna t.ex. lagtexter eller propositioner.²³ Vad det gäller val av källor blir frågan om normhierarki i de jämförda länderna viktig, som ovan nämnt är de nordiska rättssystemen varandra mycket lika och dess normhierarki likaså. Studierna tar avstamp i Norge, Finland och Danmarks respektive propositioner med motiveringen att i dessa länder tillhör förarbeten de viktigaste rättskällorna och används vid tolkning av lagstiftning.²⁴

Vidare studeras lagstiftningen de olika länderna emellan och dessa jämförs. Jämförelse av de nordiska ländernas lagstiftning är relevant och låtar sig göras utifrån det faktum att ländernas rättssystem är varandra så lika varför lagstiftning innehar likvärdiga positioner i ländernas rättssystem.²⁵

Förutom propositioner och lag kommer uppsatsen innehålla ett visst mått av Internetkällor, då uppsatsen kommer studera hur väl gemensamma kontaktpunkterna fungerar i praktiken utifrån ett VVS-företags perspektiv. I denna del utgår från de krav som tjänstedirektivet ställer på EU-medlemsstaterna ifråga om information till tjänsteleverantörer d.v.s. all relevant information skall finnas tillgänglig för tjänsteleverantörerna på de gemensamma kontaktpunkterna.²⁶ Valet av att använda sig av

²⁰ Zweigert, Kondrad, Kötz, Hein, An introduction to Comparativ Law, Oxford University Press, Oxford, 1998, s. 284 f.

²¹ Bogdan, s. 64 f.

²² Sandgren, s. 40 f.

²³ Bogdan, s. 41.

²⁴ http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_fin_sv.htm, p1.1 3st., 2012-04-11, Boe, Erik, Grunnleggende juridisk metode, Universitetsforlaget, Oslo, 2005, s. 138f., Blume, Peter, Juridisk Metodlære, 4e uppl., Jurist- og Økonomi Forlag, København, 2006, s. 57.

²⁵ Zweigert & Kötz, s. 284 f.

²⁶ Dir. 2006/123/EG, art. 7. 1p.

internetkällorna istället för de lagar och förordningar som dessa skall avspegla motiveras även detta av tjänstedirektivets krav på att all information skall finnas tillgänglig via de gemensamma kontaktpunkterna, inte bara i lagstiftning. Det är där en tjänsteföretagare skall kunna hitta reglerna.

1.5 Avgränsningar

Detta examensarbete är ett samarbete med VVS-företagen i Sverige vilket leder till vissa begränsningar. Frågeställningen har sitt upphov i de utmaningar som VVS-företagarna ställs inför när de tar sig an uppdrag utom Sveriges men inom gemenskapens gränser. Uppsatsen koncentreras på småföretagare och de utmaningar dessa möter då dessa utmaningar ser annorlunda ut jämfört med större företag vars resurser vida överstiger de små företagens. Små och medelstora företags situation har dessutom givits särskild uppmärksamhet i utredningarna som lett fram till tjänstedirektivet, vilket ytterligare understryker hur viktiga dessa företag får anses vara.

Vidare har de knappa resurserna hos småföretagen gett begränsning i vilka geografiska område som får anses relevanta att undersöka förutsättningarna i. Norge, Finland och Danmark torde vara de länder som, svenska, mindre företag, oavsett bransch, primärt vänder sig till när de utsträcker sin verksamhet över de nationella gränserna. Norge, Finland och Danmark är även de tre länder som VVS-företagen har varit intresserade av att få undersökta vilket även det påverkat urvalet.

Arbetet har sitt fokus kring temporärt tillhandahållande av tjänster i annan stat än i etableringsstaten m.a.o. inte fråga om att undersöka den fria rörligheten vid etablering i annat fall än i att syfte att belysa frågan om gränsdragning mellan tjänster och etableringar.

I fråga om den komparativa juridiska metoden innebär denna i sig vissa begränsningar. Uppsatsen kommer ej beröra frågan om varför lagstiftningen ser ut som den gör i våra nordiska grannländer.

Vidare kan komparativ juridisk metod ställa krav på att man sätter sig in i de jämförda rättsordningarna i sin helhet. Utifrån likheterna de Nordiska rättssystemen emellan²⁷ är det inte nödvändigt att sätta sig in i Norge, Finland och Danmarks rättssystem i dess helhet utan det är bättre att ta sig an implementeringen av tjänstedirektivet utan vidare studier av dessa olika system.

IP-rätten är en naturlig del av en uppsats som berör gränsöverskridande situationer, av utrymmesskäl berörs dock inte denna aspekt.

²⁷ Zweigert & Kötz, s.

2 En grundläggande frihet

2.1 Fri rörlighet

Den fria rörligheten har allt sedan 1957 års Romfördrag varit en stor del av EU och EU rätten. Lissabonfördraget innehöll reglering av de fyra friheterna som ansågs vara grundläggande; fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer. Dessa fyra friheter ansågs vara särskilt viktiga för den inre marknaden och dess utveckling. Grundläggande för friheterna menades vara att försäkra medborgarnas ”lika behandling och likvärdiga möjligheter till marknadstillträde”.²⁸

Utvecklingen för de fyra friheterna har sedan Romfördragets ratifikation gått stadigt framåt och vi kan idag i stort sett resa, flytta och skicka varor fritt inom Europa. Dock släpade den fria rörligheten för tjänster efter, och gör så än idag, fram för allt i jämförelse med den fria rörligheten för varor.²⁹ För att komma till rätta med denna brist i rörlighet för tjänster presenterade kommissionen 2004 ett förslag om tjänstedirektiv.³⁰

Den inre marknaden och friheterna däruppå regleras idag av art. 26 FEUF. Art. 26 slår fast att den inre marknaden ska vara förutan gränser i fråga om varors, personers, tjänsters och kapitals fria rörlighet, dock kan rörligheten begränsas i enlighet med fördraget.

2.2 Tjänst

2.2.1 Tjänstebegreppet

När man diskuterar fri rörlighet för tjänst utifrån art. 56 och 57 FEUF kan begreppet tjänst delas upp i tre olika delar; tjänsten, tjänsteutövare och tjänstemottagaren.³¹

Tjänsten beskrivs i art. 57 FEUF som prestationer som enligt gängse ordning görs mot ekonomisk ersättning. Vidare räknar man i artikeln upp fyra verksamhetsområden som är att anses som tjänst, verksamhet av; industriell natur, kommersiell natur, hantverk samt de fria yrkena, d.v.s. de yrken som ej kräver auktorisering. Av art. 57 FEUF kan man utläsa att listan inte är uttömmande utan ska ses som exemplifierande.

FEUF:s avsaknad av definition har lett till att andra institutioner har tagit på sig uppgiften att utröna vad tjänst är. Såväl FN som WTO har tagit sig an uppgiften utan att egentligen komma definitionen närmre än att begreppet är vidsträckt. Fundamentalt för tjänster, enligt art. 56 o 57 FEUF, är dock att

²⁸ Bernitz, Ulf & Kjellgren, Anders, Europarättens grunder, 4e uppl., Nordstedts Juridik, Stockholm, 2010, s. 232.

²⁹ Bernitz & Kjellgren, s. 288.

³⁰ KOM (2004) 2 slutlig, Förslag till Europaparlamentet och Rådets Direktiv om tjänster på den inre marknaden.

³¹ St Clair Renard, Susanne, Fri rörlighet för tjänster – tolkning av artikel 49 EGF, Iustus Förlag, Uppsala, 2007, s. 29.

det är en gränsöverskridande prestation som görs mot ekonomisk ersättning.³²

Frihet att erbjuda tjänster över de nationella gränserna på den inre marknaden tillkommer enligt art. 56 och 57 FEUF alla medborgare inom EU. I art. 54 FEUF likställs de bolag, som bildats i enlighet med lagstiftning i EU medlemsland och har sitt säte inom unionen, med fysiska personer som är medborgare i EU medlemsland. Det krävs även, för att art. 56 och 57 FEUF ska bli aktuella, att medborgaren har sin hemvist i annat EU medlemsland än det EU medlemsland där tjänsterna erbjuds, det gränsöverskridande momentet blir här avgörande.

Art. 56 FEUF reglerar tjänsteutövarens rätt att erbjuda tjänster. Det är inte fråga om att tjänsten i sig äger rätten till den fria rörligheten utan det är personen och den verksamhet som denne utövar som har rätt till fri rörlighet.

Sista delen i tjänstebegreppets treenighet är tjänstemottagaren vilken är en absolut nödvändighet för att det ska bli någon handel alls. Tjänstemottagare är den fysiska eller juridiska person som är etablerad i EU medlemsstat och som vill köpa en tjänst.³³ FEUF tar inte sikte på att reglera tjänstemottagarens rättigheter i fråga om gränsöverskridande tjänstehandel, istället har EU-domstolen i sin praxis utvecklat ett visst skydd för rätten att vara mottagare av gränsöverskridande tjänster framför allt inom försäkrings- och läkemedels branscher.³⁴

2.2.2 Gränsdragning tjänst

Vid bedömning huruvida det är fråga om fri rörlighet för tjänst eller fråga om annan fri rörlighet uppstår en viss gränsdragningsproblematik. Tjänster rörlighet kan dels gränsa till varors, personers samt kapitals rörlighet och dels till etablering.

Gränsdragningen mellan tjänster och de övriga friheterna kan te sig bedrägligt enkel, dock rör det sig för alla fyra grundläggande friheter om gränsöverskridande verksamhet av ekonomisk natur.³⁵ För att slutlig avgöra vad som är tjänst måste man, i enlighet med art. 57 FEUF, avgöra vad de övriga tre friheterna innefattar, de resterande prestationerna, om de normalt utförs mot ersättning, är att benämna såsom tjänster.

Gränsdragningen mellan tjänst och etablering är även den besvärlig men ack så viktig. Skulle en tjänsteleverantörs verksamhet bedömas var en etablering istället för tillhandahållande av tjänst blir mottagarlandets lagstiftning fullt tillämplig och likabehandlingsprincipen ska tillämpas.

Likabehandlingsprincipen innebär att all diskriminering med nationalitet som grund är otillåten. Likabehandlingsprincipen innefattar ett grundläggande diskrimineringsförbud inom hela tillämpningsområdet för fördraget som säger att personer från andra EU-medlemsstater skall behandlas på samma sätt som de egna medborgarna och företagen. Likabehandlingsprincipen är

³² St Clair Renard, s. 31.

³³ Nielsen, Ruth, EU arbetsret, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, København, 2006, s. 130 f.

³⁴ St Clair Renard, s. 31f, Bernitz & Kjellgren, s. 272.

³⁵ St Clair Renard, s. 45.

ofta använd av EU-domstolen vid bedömning av om ett hinder är att anses som diskriminerande eller ej.³⁶

Skulle å andra sidan gränsdragningen visa att det är fråga om tjänst då blir både tjänsteleverantörens hemlands lagstiftning och arbetslandets lagstiftning tillämplig på verksamheten och principen om ömsesidigt erkännande ska tillämpas.³⁷

EU-domstolen har definierat etablering som utövande av verksamhet i enlighet med art. 49 FEUF med etablerad infrastruktur under obestämd tid.³⁸ Fortgår den etablerade verksamheten under obestämd tid anses den vara varaktig vilket är ett nyckelbegrepp för etablering medan tillhandahållande av tjänster är tillfällig verksamhet.³⁹ Den svenska skattemyndigheten har från EU-praxis kommit fram till tre, kumulativa, rekvisit för att etablering ska vara uppfylld: etableringen ska vara stadigvarande (t.ex. fast adress), det ska finnas tekniska resurser (lokaler eller maskiner) samt personella resurser som driver verksamheten.⁴⁰

³⁶ Bernitz & Kjellgren, s. 210 f.

³⁷ Nordiska Ministerrådet, Principen om ömsesidigt erkännande och ursprungslandsprincipen i gemenskapsrätten, Tema Nord 2003:534, s. 51.

³⁸ Nielsen, s.131.

³⁹ St Clair Renard, s. 68, Bernitz & Kjellgren, s. 276.

⁴⁰ <http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/arkiv/ar/2006/stallningstaganden2006/13155373606111.5.49fb85051197aa37a4d8000856.html>, 2012-04-11.

3 Tjänsters fria rörlighet

3.1 Bakgrund

3.1.1 Historik

Frågan om fri rörlighet för tjänster har varit en del av EU redan sedan Romfördraget från 1957, som en del av de grundläggande fyra friheterna; fri rörlighet för varor, tjänster, kapital samt personer. Trots att tjänsters fria rörlighet länge varit en del av EU-rätten har dess fulla potential inte uppnåtts.⁴¹ För att råda bot på de problem som fanns med tjänsters fria rörlighet gav stats- och regeringscheferna EU kommissionen, år 2000, i uppgift att arbeta fram en plan för hur man skulle undanröja de hinder som förelåg på EU:s inre marknad. Kommissionen identifierade tjänstesektorn som den sektorn med störst potential att gagnas av större gränsöverskridande handel.⁴² Man menade att informationsteknologin inneburit en ny vår för tjänstesektorn samt att det finns stora vinster att göra, för hela EU, om man gör det lika enkelt för en tjänsteföretagare att erbjuda sina tjänster över gränserna som inom den egna hemstaten.⁴³

Målsättningen för Lissabonstrategin var att EU skulle ” bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska ekonomi med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av ekonomisk sammanhållning”.⁴⁴

Bakgrunden till Europa rådets och kommissionens arbete med frågan om tjänsters fria rörlighet stod att finna i att medlemsländerna hade svårt att acceptera EU-domstolens praxis i frågan. EU-domstolens praxis tillät sedan länge att tjänster som var tillåtna i en medlemsstat i lika hög grad var tillåtna i annan medlemsstat. EU-domstolens hade trots sin praxis inte lyckats skapa fri rörlighet för tjänster på den inre marknaden. Ett annat grepp behövde tas.⁴⁵

För att uppnå den ambitiösa målsättningen menade kommissionen att det var nödvändigt att höja kvaliteten hos tjänstesektorn. Höjningen av kvaliteten skulle uppnås genom att man först identifierade de hinder som stod i vägen för tjänsteleverantörer och sedan hitta lösningar för hur de hinder som fick anses såsom obefogade skulle avlägsnas.⁴⁶

Ett led i att uppnå en ökad kvalitet hos tjänstesektorn var att genom lagstiftning avlägsna de obefogade hinder som stod i vägen för en full

⁴¹ Bernitz & Kjellgren, s. 288.

⁴² I Sverige arbetar 60 % av invånarna inom tjänstesektorn (SCB företagsregister/ekonomifakta) medan tjänstesektorn står för 25 % av exporten (<http://www.kommers.se/Startsida-verksamhetsomraden/Handelsamnen/Tjanstehandel/>)

⁴³ KOM(2000) 888 slutlig, Meddelande från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet, En strategi för tjänster på den inre marknaden, s. 1.

⁴⁴ KOM(2000) 888 slutlig, s. 2.

⁴⁵ St Clair Renard, s. 260 f.

⁴⁶ KOM(2000) 888 slutlig, s. 3

integration av den inre marknaden. Kommissionen menade att det var framförallt små och medelstora företag som hindrades då kostnaderna var större än vinsterna när man sökte sig utanför etableringsstatens gränser.⁴⁷ Då de små och medelstora företagen besitter stor utvecklingspotential och är dominerande på tjänstemarknaden framstår dessa som de stora förlorarna på en inre marknad där obefogade gränshinder kvarstår.⁴⁸

Januari 2004 presenterades det första förslaget till ett tjänstedirektiv av kommissionen. Detta första förslag kom att debatteras hårt av två skäl; ursprungslandsprincipen och tillämpningsområdet.⁴⁹ Ursprungslandsprincipen kritiserades hårt, bland annat från fackligt håll, då den ger ursprungslandet huvudansvar för tillsynen över tjänsteleverantören oavsett vilket land denne arbetar i.⁵⁰ Förslaget på direktiv kritiserades vidare för att detta begränsade EU medlemsländernas möjlighet till undantag, från den fria rörligheten, något som menades skulle leda till social dumping och låglöne konkurrens.⁵¹

Februari 2006 behandlade Europaparlamentet en första gång förslaget om tjänstedirektiv. Parlamentet beslutade att begränsa tillämpningsområdet och ersatte ursprungslandsprincipen med principen om frihet att tillhandahålla tjänster i sitt förslag till tjänstedirektiv.⁵²

Kommissionens reviderade tjänstedirektivs förslag kom att i hög grad bygga på Europaparlamentets förslag. Stora delar av arbetsrätten lämnades utanför tjänstedirektivets tillämpningsområde och den nya principen om frihet att tillhandahålla tjänster ersatte den omdebatterade ursprungslandsprincipen.⁵³

Det andra förslaget på tjänstedirektiv antogs den 11 december 2006.⁵⁴

3.1.2 Tjänstedirektivet

3.1.2.1 Målsättning

Målsättningen med tjänstedirektivet, för såväl det första som för det slutliga förslaget, är att avlägsna de existerande hinder, för tjänsteleverantörer, som finns på den inre marknaden dels för fri etablering och dels fri rörlighet för tjänster och därmed förverkliga Lissabon-strategin.⁵⁵

3.1.2.2 Första förslaget till direktiv om tjänster på den inre marknaden

Kommissionens målsättning för första förslaget var att ”inrätta en rättslig ram för att avskaffa hindren för tjänstetillhandhållares fria etablering och fria rörlighet för tjänster mellan medlemsstaterna och säkerställa att såväl

⁴⁷ KOM(2002) 441 slutlig, s. 8.

⁴⁸ Zieradska, Urszula, s. 594, KOM(2002) 441 slutlig, s. 60

⁴⁹ Ds 2008:75, Genomförande av tjänstedirektivet, s. 13.

⁵⁰ <http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/D9EFBE8A457C149EC1256FAB004E04F>

⁵¹ Bernitz & Kjellgren, s. 34.

⁵² Bernitz & Kjellgren, s. 288.

⁵³ Ds 2008:75, s. 69.

⁵⁴ Ds 2008:75, s. 69.

⁵⁵ Dir. 2006/123/EG, s. 1.

⁵⁶ Bernitz & Kjellgren, s. 288.

tillhandahållare och tjänstemottagare får den nödvändiga rättssäkerheten och kan utöva dessa två grundläggande rättigheter i fördraget”.⁵⁶

Kommissionen tog, för detta första förslag, avstamp i sin rapport ”om situationen på den inre marknaden för tjänster”. Direktivet var det andra steget på, den i Lissabon inslagna vägen mot en fri inre marknad.⁵⁷ I rapporten diskuterades bland annat frågan om förtroende för varandras rättssystem något som i hög grad kom att gå igen i detta förslag om tjänstedirektiv.⁵⁸ Första förslaget syftade inte till att i detalj reglera eller för den delen harmonisera EU ländernas lagstiftning på området, istället syftade direktivet till att förenkla tjänstehandeln på den inre marknaden.⁵⁹

I två avseende kom första förslaget till tjänstedirektiv att hårt kritiseras. Dels kritiserades användandet av ursprungslandsprincipen och dels kritiserades tillämpningsområdet.⁶⁰

Ursprungslandsprincipen hittades i första förslagens art. 16 och kan förenklat sägas innebära att tjänsteleverantörer ska omfattas av etableringsstatens bestämmelser på tjänsteområdet samt att hemstaten ska garantera att tjänsteleverantörerna står under statens tillsyn även i de situationer då man verkar utanför etableringsstatens gränser.

Ursprungslandsprincipen, såsom kommissionen ser det i sitt första förslag till tjänstedirektiv, bygger på EU:s grundläggande princip om fri rörlighet. Principen skulle innebära att alla företag med hemvist i EU medlemsland är, under förutsättning att man lever upp till hemlandets krav och regleringar, fria att erbjuda sina tjänster i annat EU medlemsland.⁶¹

I förslaget ges ett visst utrymme för värdländerna att inskränka de gränsöverskridande tjänsteleverantörerna bl.a. genom att ställa upp krav på hur tjänsteutövandet ska gå till. Utrymmet för undantag för den fria rörligheten reglerades i förslagens art. 17-19 och får sägas vara begränsat.⁶² Begränsningar, enligt förslagens art. 19, får inte ställas upp på nationell nivå om EU harmonisering i frågan redan finns, åtgärden ska innebära bättre skydd för tjänstemottagaren, ha ett tvingande allmänintresse och dessutom vara proportionella.

Bland fördelarna med ursprungslandsprincipen kan snabbare införlivning av den inre marknaden, genom den förenkling för tjänsteleverantörerna som principen innebär, nämnas. De gränsöverskridanden tjänsteleverantörerna kommer att se på hela den inre marknaden så som sin hemma marknad något som innebär att transparensen ökar betänkligt. I och med den ökade transparensen minskar kostnaderna för att kunna erbjuda sina tjänster i annan EU medlemsstat, då man inte längre behöver hjälp med att förstå mottagarlandets reglering.⁶³

⁵⁶ KOM(2004) 2 slutlig, Förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden, s. 4.

⁵⁷ KOM(2004) 2 slutlig, s. 5.

⁵⁸ KOM(2004) 2 slutlig, s. 5.

⁵⁹ KOM(2004) 2 slutlig, s. 9.

⁶⁰ Hettne, s. 34, Bernitz & Kjellgren, s. 288.

⁶¹ Kommerskollegium, Ursprungslandsprincipen – den enda vägen, yttrande 2005-06-01, Dnr 100-565-2005, s. 5.

⁶² Kommerskollegium, 2005-06-01, s.5 f.

⁶³ Kommerskollegium, 2005-06-01, s. 10.

Bland nackdelarna med ursprungslandsprincipen finns risk för att den fria rörligheten ökas till priset av allmänintressen. Världens möjlighet till kontroll av "gästande" tjänsteföretag är liten och risken för "a race to the bottom", där företag etablerar sig i länder med lågt satta krav, är uppenbar men samtidigt ganska liten då tjänsteleverantören måste vara fullt etablerad i hemstaten för att hamna inom förslaget's ramar.⁶⁴ Vidare innebär förslaget att EU medlemsstaterna tvingas lita på varandra i fråga om de krav som ställs på de olika verksamheterna och detta på område som inte i någon större utsträckning är harmoniserad.⁶⁵

Ursprungslandsprincipen kan enklast förklaras enligt följande: en svensk tjänsteleverantör som verkar i Danmark behöver enligt ursprungslandsprincipen bara följa svenska regler när denne utför sina tjänster. Det är Sveriges ansvar att övervaka tjänsteleverantören och Danmark kan inte ställa några krav på tjänsteleverantören i dennes tjänsteutövning.

I första förslaget's art. 2 anges det tilltänkta tillämpningsområdet, tillhandahållande av tjänster, på den inre marknaden, av personer som har hemvist i EU medlemsland. Kommissionen ger i sitt förslag litet utrymme för undantag från tjänstedirektivets tillämpningsområde. Tre olika verksamheter undantas från förslaget's tillämpningsområde; finansiella tjänster, elektroniska kommunikationstjänster samt transporttjänster.

3.1.2.3 Det slutgiltiga förslaget till direktiv om tjänster på den inre marknaden

I april 2006 lägger kommissionen fram det slutgiltiga och ändrade förslaget till tjänstedirektiv. Det nya förslaget innehåller 213 förändringar jämfört med det första förslaget och tjänstedirektivet ligger nu i linje med de förslag som Europaparlamentet förordade vilka kommissionen kan godta.⁶⁶ De 213 ändringarna till trots är det slutgiltiga förslaget till tjänstedirektivet och dess föregångare varandra lika och bygger på samma ambition om att förenkla gränsöverskridande tjänstehandel.⁶⁷

En av de stora förändringarna i det slutliga förslaget om tjänstedirektiv, jämfört med det första förslaget, är att ursprungslandsprincipen ersätts med rätten att tillhandahålla tjänster, i tjänstedirektivets art. 16. Rätten att tillhandahålla tjänster ger tjänsteleverantörer odelad rätt att tillhandahålla tjänster i annan medlemsstat än den medlemsstat tjänsteleverantören själv är etablerad och verksam i. En konsekvens av denna förändring är att mottagarstaten tillåts kontrollera och ställa krav på verksamhet som föregår på deras eget territorium. De krav och kontroller som gränsöverskridande tjänsteleverantörer ställs inför ska dock vara befogade utifrån allmän ordning, allmän säkerhet, folkhälsa och miljöskäl för att nämna några. Vidare ska kraven och kontrollerna leva upp till principerna om proportionalitet, icke-diskriminering och nödvändighet.⁶⁸

⁶⁴ Kommersskollegium, 2005-06-01, s. 12.

⁶⁵ Kommersskollegium, 2005-06-01, s. 13.

⁶⁶ Zieradska, s. 593.

⁶⁷ Zieradska, s. 593.

⁶⁸ KOM(2006) 160 slutlig, Ändrat förslag till Europaparlamentets och Rådets Direktiv om tjänster på den inre marknaden, s. 10.

En viktig del av EU-rätten, tjänstedirektivet och rätten att tillhandahålla tjänster är principen om ömsesidigt erkännande. Principen har genom EU-domstolens praxis utvecklats till att bli en allmän rättsprincip inom EU och även kommit att bli tillämpligt på frågor om tjänster och dess rörlighet.⁶⁹

Ömsesidigt erkännande har sitt ursprung i varors fria rörlighet och introducerades i Cassis de Dijon-målet.⁷⁰ I domen slog EU-domstolen fast att en vara som tillverkats i ett EU medlemsland i enlighet med detta lands lagar ej fick vägras tillträde till annat EU medlemslands marknad. Principen om ömsesidigt erkännande kunde endast begränsas då tvingande hänsyn förelåg.⁷¹ Principen om ömsesidigt erkännande har kommit att få stor betydelse för införlivandet av den inre marknaden då EU-medlemsländer nu har begränsade möjligheter att hindra den fria rörligheten. Vidare har såväl kommissionen som EU-domstolen slagit till hårt i de fall där EU medlemsländer försökt begränsa tillgången till de nationella marknaderna. Man menar att på den inre fria marknaden ska produkter konkurrera på lika villkor utifrån produkternas kvaliteter inte utifrån vilket land produkten kommer ifrån.⁷²

En konsekvens av att man i tjänstedirektivet valde bort ursprungslandsprincipen, till förmån för rätten att tillhandahålla tjänster, är att två regelsystem potentiellt hamnar i konflikt med varandra. Konflikten uppstår i det att tjänsteleverantören dels har att leva upp till etableringslandets reglering och dels underställs tjänstemottagarlandets reglering, detta innebär att de gränsöverskridande tjänsteleverantörerna diskrimineras utifrån att de har två olika regelsystem att förhålla sig till istället för de enda regelsystem som en icke gränsöverskridande tjänsteleverantör har att förhålla sig till.⁷³ Förvisso innebär principen om ömsesidigt erkännande ganska begränsade möjligheter till att hindra den fria rörligheten men möjligheten kvarstår dock.⁷⁴

Syftet med principen om ömsesidigt erkännande är att samordna den regelkonkurrens som uppstår samtidigt som principen om fri rörlighet tas till vara. Det är fråga om att undvika eller undanröja onödiga administrativa hinder för de som vill verka över gränserna på den inre marknaden.⁷⁵

Principen om ömsesidigt erkännande innebär inte ett undanröjande av den ena landets reglering utan båda är tillämpliga samtidigt. Den principen innebär att staten som tar emot tjänsteleverantören ska beakta de rättsförhållande som gäller för leverantören i etableringsstaten.⁷⁶

Principen om ömsesidigt erkännande kan enkelt förklaras enligt följande: En svensk tjänsteleverantör tar uppdrag i Danmark, enligt gällande lag är dansk lagstiftning tillämplig när tjänsten utförs vilket innebär att om auktorisering krävs enligt dansk lag måste tjänsteleverantören ansöka om

⁶⁹ Nordiska Ministerrådet, s. 51, Steiner, Josephine & Woods, Lorna, EU Law, Oxford University Press, Oxford, 2009, s. 424, Bernitz & Kjellgren, s. 384.

⁷⁰ Mål 120/78, Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (Cassis de Dijon), REG 1979, s. 649.

⁷¹ Bernitz & Kjellgren, s. 256f, Steiner & Woods, s. 423 f.

⁷² Steiner & Woods, s. 424 f.

⁷³ Nordiska Ministerrådet, s. 51.

⁷⁴ Bernitz & Kjellgren, s. 384 f.

⁷⁵ Nordiska Ministerrådet, s. 51.

⁷⁶ Nordiska Ministerrådet, s. 51.

auktorisering. Dock ska de enligt FEUF inte finnas någon diskriminering d.v.s. det ska inte vara svårare att ta jobb i Danmark än i Sverige vilket innebär att när tjänsteleverantören nu drabbas av auktoriseringskrav både i Sverige och i Danmark är detta diskriminerande. Danmark ska ta hänsyn till den svenska regleringen och får endast ställa upp krav om det är av tvingande allmänintresse att även danskt certifikat utfärdas.

Tillämpningsområdet för det första förslaget till tjänstedirektiv täckte in de flesta verksamheter som kan tillföras tjänsteområdet vilket med det ändrade förslaget kom att kraftigt begränsas. Bland de område som uteslöts i det slutgiltiga förslaget fanns; Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster, spelverksamhet samt beskattningsområdet för att nämna några. Samtidigt kvarstår de i första förslaget nämnda begränsningarna ifråga om finansiella tjänster, elektroniska kommunikationstjänster och transporttjänster.

3.1.3 Utstationeringsdirektivet

Medborgarskap i EU-medlemsstat ger en person, enskild såväl som juridisk, rätt att fritt röra sig och rätt att utöva tjänster inom EU. Den fria rörligheten för tjänster ger en tjänsteleverantör i förlängningen rätten att använda sin egen, i etableringsstaten anställda, arbetskraft när tjänsteleverantören utför tjänsterna i annat EU-medlemsland. Rätten att använda sin egen arbetskraft vid uppdrag i annat EU-medlemsland innebär att frågor uppstår angående vilket lands regler som gäller i dessa situationer.⁷⁷ Utstationeringsdirektivet syftar till att klargöra vilka regler som gäller för arbetstagare när dessa är utstationerade i annat EU-medlemsland.⁷⁸ Bakgrunden till utstationeringsdirektivet är att enligt Romkonventionen var värdlandets lagstiftning inte tillämplig på utstationerad arbetskraft medan EU-domstolen utvecklade praxis som sade det rakt motsatta, direktivets syfte är att undanröja eventuella tvivel.⁷⁹ Målsättningen med utstationeringsdirektivet är att vissa regler, den s.k. hårda kärnan, i värdlandet ska tillämpas av bl.a. tjänsteleverantörer som utstationerar arbetskraft. Utstationeringsdirektivet kan främst sägas vara ett lagvalsdirektiv, poängen är inte att harmonisera lagstiftningen inom EU utan istället klargöra vilka regler som är tillämpliga på arbetstagare när dessa utstationeras t.ex. av tjänsteleverantörer.⁸⁰

Utstationeringsdirektivets tillämpningsområde innefattar tre situationer; (den för tjänstedirektivet relevanta) första situationen där arbetsgivare skickar arbetstagare till annat medlemsland för att, för tjänsteleverantörens egen räkning, utföra arbete, andra situationen är när arbetstagare skickas att arbeta inom koncern samt tredje situationen är när arbetstagare skickas till annat EU-medlemsland och ställs till förfogande som uthyrd till

⁷⁷ Bernitz & Kjellgren, s. 278.

⁷⁸ Direktiv 96/71/EG om utstationering i samband med tillhandahållande av tjänster.

⁷⁹ Källström, Kent, Malmberg, Jonas, Anställningsförhållandet, Iustus förlag, Uppsala, 2009, s. 301 f.

⁸⁰ Eklund, Ronnie, Utstationering av arbetstagare, Svensk Juristtidning, Stockholm, 2000, s. 262.

kundföretag.⁸¹ Dessa tre typsituationer har sitt ursprung i EU-domstolens praxis, utifrån denna praxis kunde mottagarstaterna välja att tillämpa minimiregler från såväl lagar som kollektivavtal, den nyhet som utstationeringsdirektivet innebar var att EU-medlemsstaterna nu var skyldig att tillämpa minimiregler.⁸²

Utstationeringsdirektivet sätter upp ytterligare begränsningar än de tre typsituationerna. En viktig aspekt är varaktigheten av utstationeringen. För att utstationeringsdirektivet ska vara tillämpligt får arbetstagaren inte arbeta längre i den andra EU-medlemsstaten annat än i begränsad tid, utstationeringsdirektivet art. 2.1. I fråga om begränsad tid innebär är detta upp till EU-domstolen att definiera något som ännu inte gjorts. Ur ett svenskt perspektiv kan skatterätten ge viss ledning utifrån reglerna för när en anställd skickas av arbetsgivaren att arbeta utomlands. I de fall den anställde arbetar kortare tid än 6 månader skall denna fortsätta vara folkbokförd i Sverige och arbetsgivaren skall göra skatteavdrag i vanlig ordning.⁸³ Regeln som avgör om skatt skall betalas i Sverige eller inte är 183-dagarsregeln som innebär att om en anställd ej vistats i arbetsstaten mer än 183 dagar under 12 månader så skall arbetstagaren vara befriad från skatt i arbetslandet. Förutsättning för 183-dagarsregelns tillämplighet är att arbetstagaren har svensk arbetsgivare, kortare vistelse än 183 dagar på 12 mån samt att arbetsgivaren ej får ha fast driftställe i arbetsstaten.⁸⁴ I de fall rekvisiten för 183-dagarsregeln ej uppfylls skall arbetsgivaren kontakta arbetslandets skattemyndighet för besked om skatteavdrag för att vidare begära om skattebefrielse i Sverige.⁸⁵

3.1.4 Yrkeskvalifikationsdirektivet

Yrkeskvalifikationsdirektivet har på samma sätt som tjänstedirektivet sin bakgrund i strategin att undanröja hinder mot tjänsters fria rörlighet. Kommissionens målsättning var att lägga fram ett direktiv som skulle leda till ett bättre system för erkännande av yrkeskvalifikationer länderna emellan. 2005 godtogs efter vissa förhandlingar direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer.⁸⁶

Yrkeskvalifikationsdirektivet syftar till att underlätta tillträdet till reglerade yrken genom erkännande av annan EU-medlemsstat yrkeskvalifikationer.⁸⁷ Direktivet kan sägas ställa upp tre olika metoder för erkännande av yrkeskvalifikationer från andra EU-medlemsstater: dels det generella systemet som gäller yrken där mottagarlandet ställer upp krav på högre utbildning. Huvudregeln är att man accepterar likvärdig utbildning från annan EU-medlemsstat men mottagarstaten kan kräva lämplighetsprov eller provningstid. Dels den andra metoden som ej innebär utbildningskrav

⁸¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer, artikel 1.3.

⁸² Källström & Malmberg, s. 301 f.

⁸³ Skv. 454, Information för arbetsgivare, Skatteverket, 2010. s. 144.

⁸⁴ Skv. 454, s. 187.

⁸⁵ Skv. 454, s. 144.

⁸⁶ Ingmansson, Staffan, Erkännande av yrkeskvalifikationer inom EU, Umeå universitet: Juridiska Institutionen, Umeå, 2005, s. 223 f.

⁸⁷ Bernitz & Kjellgren, s. 273.

men dock yrkeserfarenhet något som skall erkännas av mottagarstaten. Och dels den tredje metoden som tidigare reglerades av sektorsdirektiv, t.ex. vårdsektorn, här kan krav på såväl utbildning som adekvat erfarenhet ställas på arbetstagaren under förutsättning att man erkänner likvärdiga meriter från annan EU-medlemsstat.⁸⁸

För de yrken som inte faller in under de tre ovan nämnda metoderna får det inte krävas, av en arbetstagare som är etablerad i annan EU-medlemsstat, att denne bevisar sin yrkeskompetens annat än att arbetstagaren har minst två års yrkeserfarenhet.⁸⁹

3.1.5 EFTA (den norska beredningen)

Norge är inte med i EU ändå är tjänstedirektivet både tillämpligt och implementerat i landet. Anledningen till att detta är Norges medlemskap i EFTA. 1972 slöts, i och med att Danmark och Storbritannien lämnade EFTA för EU, ett frihandelsavtal mellan EU och EFTA.⁹⁰ EES-avtalet ger Norge möjlighet att ta del av den inre marknaden men man måste acceptera de regler som EU inför angående handel och konkurrens. Samtidigt finns möjlighet för EFTA-medlemmar att vägra godta nya regler med den konsekvensen att EU då har rätt att säga upp hela EES-avtalet, eftersom vägran får anses vara avtalsbrott.

EES-avtalet art. 7 ställer upp ramen för hur Norge ska implementera t.ex. direktiv från EU. Precis som för EU-medlemmar är direktiv bindande till sitt syfte och det är upp till EFTA-medlemmarna att genomföra införlivningen på det sätt man själv finner lämpligt, i enlighet med det nationella rättssystemet.⁹¹

Vidare kan konstateras att EU- samt EFTA-domstolen i sin praxis utvecklat två krav för regelrätt implementering av direktiv:

- Rättssäkerhet för medborgarna i fråga om de rättigheter som direktiven ger dem
- Rätten till information, det ska vara möjligt och enkelt att skaffa sig information om rättigheterna som direktiven ger medborgarna.

En konsekvens av de två ovan nämnda punkter är att direktiv som ger medborgare rättigheter endast kan implementeras i Norsk lag.⁹²

3.2 Utgångspunkter

3.2.1 Hinder mot fri rörlighet för tjänster

Bland de vanliga hindren mot fri rörlighet för tjänster finner man olika krav på kvalifikationer och auktoriseringar för de personer eller företag som ska utföra tjänsten.⁹³

⁸⁸ Bernitz & Kjellgren, s. 274, Ingmansson, s. 230-234.

⁸⁹ Bernitz & Kjellgren, s. 274.

⁹⁰ <http://www.efta.int/about-efat/history.aspx>, 2012-03-13.

⁹¹ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), Om lov om tjenstevirksomhet (tjensteloven), s. 20.

⁹² Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 20.

Det första ledet i den process, som Europeiska rådet startade år 2000, var att utreda hur situationen såg ut för de tjänsteleverantörer som tar steget ut på den gränsöverskridande marknaden. Resultatet av denna utredning redovisades i kommissionens rapport; ”Situationen på den inre marknaden för tjänster”, KOM(2002) 441 slutlig.

Kommissionen konstaterar i rapporten att ett stort antal hinder kan föreligga när tjänsteleverantörer antingen ska etablera sig eller temporärt tillhandahålla tjänster i annan stat, det handlar om såväl juridiska som icke juridiska hinder.⁹⁴

Noterbart i sammanhanget är att rapporten beskriver verkligheten, på den inre marknaden, för tjänsteleverantörerna och tjänstemottagarna såsom dessa upplever den utan att ta ställning till om hinder är legitima eller inte.⁹⁵

De hinder som redovisas nedan drabbar framför allt små och medelstora företag. De extra kostnader som undanröjandet av hindren innebär riskerar att bli så stora att det inte är mödan värt att ta sig an uppdrag över gränserna.⁹⁶ I förlängningen blir det inte företagen som bär bördan av hindren utan slutkonsumenten i form av högre priser än vad som skulle vara fallet på en hindersfri inre marknad.⁹⁷

Det har stor betydelse var hindren befinner sig, i hemstaten eller i mottagarstaten. Hindersbedömningen blir avgörande för vilka grunder som kan komma att rättfärdiga hindren/diskrimineringen. I det fall hindren bedöms finnas i hemstaten rättfärdigas dessa hinder i enlighet med den praxis som utvecklats i EU-domstolen. Anses hindren finnas hos mottagarstaten blir situationen annorlunda och bedömning huruvida det är fråga om direkt eller indirekt diskriminering ska göras. Skulle det visa sig vara fråga om direkt diskriminering kan detta rättfärdigas endast utifrån grunder i art. 51 och 52 FEUF.⁹⁸ Skulle det visa sig att hindren är indirekta så ska rättfärdigande göras utifrån de grunder som utvecklats i praxis, t.ex. rule of reason doktrinen.⁹⁹

3.2.2 Rättfärdigande av hinder/diskriminering

Diskriminering på grund av nationalitet är i EU förbjudet och har sin grund i art. 18 FEUF, likabehandlingsprincipen. Art. 18 FEUF ger oss ett generellt diskrimineringsförbud som specificeras t.ex. genom art. 42.5 FEUF anställning av arbetstagare, art. 49.2 FEUF etablering av företag eller art. 56 FEUF om tjänsters fria rörlighet. Diskrimineringsförbuden i t.ex. art. 49 och 56 FEUF har direkt effekt, oberoende av om specifika direktiv finns, och kan åberopas av den som blivit diskriminerad i allmän domstol. Diskrimineringsförbudet är tillämpligt både offentlig- som privaträttsligt och krav ställs såväl på lagstiftning som praxis. Detta innebär t.ex. att en

⁹³ Bernitz & Kjellgren, s. 273.

⁹⁴ KOM(2002) 441 slutlig, s.14 f.

⁹⁵ KOM(2002) 441 slutlig, s. 13.

⁹⁶ KOM(2002) 441 slutlig, s. 60.

⁹⁷ KOM(2002) 441 slutlig, s. 61.

⁹⁸ Ståhl, Kristina, Person Österman, Roger, Hilling, Maria, Öberg, Jesper. EU-skatte rätt, 3 u., Iustus förlag, 2011, s. 150f.

⁹⁹ Ståhl, m.fl., s. 149.

bransch organisation inte får diskriminera ett företag hemmahörande i annat EU-medlemsland.¹⁰⁰

Direkt diskriminering på grund av nationalitet kan endast rättfärdigas om diskrimineringen är förenlig med art. 51 och 52 FEUF. Vad det gäller tjänster så kan direkt diskriminering rättfärdigas via hänvisning i art. 62 FEUF till art. 51 och 52 FEUF. Art. 51 FEUF handlar om att offentligt maktutövande, tillfällig eller permanent, kan rättfärdiga inskränkning i den fria rörligheten. Art. 52 FEUF berör diskriminering på grund av allmän ordning, säkerhet och hälsa. Vid direkt diskriminering är undantagen sällsynta och artiklarna tolkas mycket snävt.¹⁰¹

EU-domstolen har utvecklat en bedömning för huruvida icke fördragsenliga hinder kan rättfärdigas, den s.k. rule of reason doktrinen. Rule of reason är tillämplig på alla friheter i fördraget däribland fri rörlighet för tjänster i de fall då det rör sig om indirekt diskriminering.¹⁰²

Rule of reason är ett amerikanskt begrepp som först kom att användas inom EU-rätten i rättsfallet Cassis de Dijon.¹⁰³ I Cassis de Dijon slog domstolen fast att även indirekt diskriminerande hinder mot den fria rörligheten var otillåtna, man ville undanröja dubbla hinder. Detta innebär att om t.ex. en lag eller reglering som utan att vara diskriminerande hindrar den fria rörligheten så måste denna regel rättfärdigas utifrån doktrinen om tvingande allmännyttan.¹⁰⁴

Cassis de Dijon, och rule of reason, berörde fri rörlighet för varor, EU-domstolen utvecklade med tiden en Cassis-princip ifråga om tjänsters fria rörlighet, som går längre än direkt diskriminering. Domstolen har varit mycket kritisk till krav på tjänsteleverantörer som svårligen kan överkommas av tillfälliga tjänsteutövare i landet.¹⁰⁵

I och med Gebhard- domen kom Cassis-principen att utökas till att även gälla fri rörlighet för tjänster.¹⁰⁶ I Gebhard- domen diskuterades vilka krav som kan ställas upp för att en icke fördragsenlig nationell åtgärd, som hindrar eller gör det mindre intressant att t.ex. erbjuda tjänster i annan EU-medlemsstat, ska kunna rättfärdigas. EU-domstolen resonerade sig fram till ett test med fyra kumulativa kriterier för att ett hinder mot den fria rörligheten ska vara tillåtligt: först ska åtgärden i Gebhard-testet vara tillämplig på icke-diskriminerande sätt, d.v.s. indirekt diskriminerande vilket torde tyda på att direkt diskriminerande åtgärder ej kan rättfärdigas via rule of reason även om övriga tre krav uppfylls. För det andra ska hindret/åtgärden vara motiverad utifrån trängande allmänintresse d.v.s. allmänintresse ska anses vara tyngre vägande än rätten till fri rörlighet för tjänster.

Tvingande/trängande allmänintresse har inte av EU-domstolens exakt definieras mycket beroende på den stora spännvidd tjänstebegreppet har. Bland område där hinder har accepterats utifrån trängande allmänintresse finns: spel

¹⁰⁰ Bernitz & Kjellgren, s. 111, 272 f.

¹⁰¹ Bernitz & Kjellgren, s. 280.

¹⁰² Ståhl, m.fl., s. 149.

¹⁰³ C-120/78. Cassis de Dijon.

¹⁰⁴ Bernitz & Kjellgren, s. 256, 283.

¹⁰⁵ Bernitz & Kjellgren, s. 280f.

¹⁰⁶ C-55/94. Gebhard, Bernitz & Kjellgren, s. 282 f.

och hasard, kulturell mångfald och skattesystemet. EU-domstolen har i många fall accepterat det tvingande allmänintresset som åberopats men sedan underkänt talan ifråga om proportionalitet.¹⁰⁷

I det tredje fallet är det fråga om att hindret/åtgärden ska vara ändamålsenligt till det syfte den tar sikte på att uppfylla, det är helt enkelt frågan om att åtgärden ska vara ägnad att uppnå det syfte man eftersträvar och inget annat. Det fjärde och sista kravet som EU-domstolen ställde upp i Gebhard är att hindret/åtgärden inte får gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå den satta målsättningen, det är fråga om att hindret ska vara proportionellt i förhållande till målsättningen, d.v.s. hindret får ej gå för långt.¹⁰⁸

För såväl etableringar som för tjänster är bedömningen huruvida ett hinder är tillåtligt eller ej betydligt svårare än motsvarande bedömning för varor. Problemen med bedömningen av tjänster ligger i dess stora vidd och att hinder/inskränkningar kan motiveras på många olika sätt. Ett hinder kan på samma gång vara protektionistiskt såväl som ett hinder som grundar sig i tvingande allmännyta.¹⁰⁹ Svårigheterna med avgränsningarna har inneburit att EU-domstolen i ett antal rättsfall sett sig tvungna att förtydliga när inskränkningar i rätten att gränsöverskridande tillhandahålla tjänster på den inre marknaden, EU-domstolens försök till trots får situationen fortsatt sägas vara något oklar.¹¹⁰

3.2.2.1 Juridiska hinder

Juridiska hinder i rapportens mening innefattar samtliga hinder som står i vägen för målsättningen om tjänsters fria rörlighet och har juridiskt ursprung.¹¹¹

Kommissionen kunde i sin rapport konstatera att ett antal juridiska hinder mot tjänsters fria rörlighet förelåg. Bland dessa juridiska hinder fanns svårigheter att använda inputs från andra medlemsstater.

Med inputs menas i detta avseende personal, material och de företagstjänster som används i hemlandet.¹¹²

Utstationering av personal innebar problem för många tjänsteleverantörer. I ett flertal länder skulle personalförflyttning föranmälas, administrationen tog lång tid och dessutom var kraven befästade med tunga sanktioner.¹¹³

Tjänsteföretagen som verkade i annan EU medlemsstat upplevde vidare att marknadsföring innebar svårigheter då denna var befäst med ett komplicerat regelsystem som vid gränsöverskridande verksamhet upplevdes svårgenomträngligt.¹¹⁴

¹⁰⁷ Bernitz & Kjellgren, s. 282-287.

¹⁰⁸ C-55/94. Gebhard, Bernitz & Kjellgren, s. 282 f.

¹⁰⁹ Bernitz & Kjellgren, s. 283.

¹¹⁰ Bernitz & Kjellgren, s. 283.

¹¹¹ KOM(2002) 441 slutlig, s. 14.

¹¹² KOM(2002) 441 slutlig, s. 20.

¹¹³ KOM(2002) 441 slutlig, s. 22.

¹¹⁴ KOM(2002) 441 slutlig, s. 25 f.

Vid försäljning av tjänster fann tjänsteleverantörerna t.ex. de varierande avtalslagstiftningarna som svåra att leva upp till. Vidare kunde prissättning på tjänsten innebära svårigheter vid försäljning då olika länder hade olika regleringar om t.ex. minimi- eller maxpriser. För att underlätta betalning och därmed även försäljning var det viktigt, för att inte säga nödvändigt, att kunna öppna bankkonto i landet där man tillfälligt verkar något som ställt till stora bekymmer för många tjänsteleverantörer.¹¹⁵

Gemensamt för de juridiska hindren var att dessa uppfattades som stadda i ständig förändring vilket gjorde många situationer svårförutsägbara. Vidare kunde enskilda myndigheters egna tolkningar som låg utanför den juridiska ordalydelsen innebära stora svårigheter för företagen.¹¹⁶

Stora problem innebar även de juridiska hindrens horisontella karaktär vilket bland annat innebar att företag som erbjuder sina tjänster i annat medlemsland underställs samma lagstiftning som företag som är etablerade i mottagarlandet.¹¹⁷

Många av de juridiska hindren har sin förklaring i att EU medlemsländerna saknar förtroende för varandras rättssystem och i förlängningen kvaliteten på de tjänster som levererades över gränserna. Misstroendet ledde till dubbla regleringar och stora svårigheter för gränsöverskridande tjänsteverksamhet framför allt för mindre företag.¹¹⁸

3.2.2.2 Icke juridiska hinder

Bland de icke juridiska hindren sågs bristen på information som ett av de stora problemen för såväl tjänsteleverantörer som mottagarna av tjänsterna. Bristen på information rörde såväl nationella regler som regler för den inre marknaden. Vad det gäller den inre marknaden saknade företagen, framför allt de mindre, kunskap om att även icke-diskriminerande hinder var förbjudna samt att hinder/åtgärder skulle vara proportionella och i allmänhetens intresse.¹¹⁹

Språkförbistring och kulturella skillnader fanns även de med bland de utmaningar som mötte gränsöverskridande tjänsteleverantörer.¹²⁰

De icke juridiska hindren hade mest bromsande effekt dels på de små tjänsteleverantörerna dels jämfört med de större tjänsteleverantörerna och dels i jämförelse med varors fria rörlighet.¹²¹

3.3 Tjänstedirektivets innehåll

3.3.1 Första kapitlet

Tjänstedirektivets första kapitel innehåller dessa allmänna bestämmelser. Första artikeln slår fast syftet med direktivet vilket är att underlätta etableringsfrihet och rörelsefrihet för tjänsteleverantörer med bibehållen

¹¹⁵ KOM(2002) 441 slutlig, s. 32 f.

¹¹⁶ KOM(2002) 441 slutlig, s. 41.

¹¹⁷ KOM(2002) 441 slutlig, s. 46.

¹¹⁸ KOM(2002) 441 slutlig, s. 48 f.

¹¹⁹ KOM(2002) 441 slutlig, s. 39 f.

¹²⁰ KOM(2002) 441 slutlig, s. 39 f.

¹²¹ KOM(2002) 441 slutlig, s. 39.

kvalitet hos de tjänster som utförs. Med denna artikel slår man fast vilka rättsområde direktivet innefattar. Andra artikeln, som blivit utökade jämfört med det första förslaget slår fast vilka område som inte faller inom direktivets tillämpningsområde. Tredje artikeln, som även den förändrats, klargör vilka gemenskapsrättsakter som har prioritet framför tjänstedirektivet.

3.3.2 Andra kapitlet

Tjänstedirektivets andra kapitel berör det administrativa området och förenklingen av denna. Femte artikeln ställer krav på EU medlemsstaterna att de ska förenkla sina administrativa förfaranden och formaliteter. Det ställs i andra punkten krav på att EU medlemsstat ska godta certifikat eller liknande från annan EU medlemsstat då man själva ställer liknande krav. I direktivet definieras inte vad förenklingen i realiteten innebär utan detta lämnas öppet. Vidare slår andra delen i sjätte artikeln fast att varje EU medlemsstat ska inrätta en gemensam kontaktpunkt. Syftet med kontaktpunkten är att en tjänsteleverantör ska kunna vända sig till denna för att få hjälp med att uppfylla de krav som ställs i tjänstedirektivets II och IIA kapitel. Tjänsteleverantörernas rätt till information regleras i den sjunde artikeln. Informationen, som ska finnas tillgänglig via kontaktpunkterna, ska innefatta allt som en tjänsteleverantör behöver för att, lagligen, kunna bedriva verksamhet i annat EU medlemsland än den egna hemstaten.

3.3.3 Tredje kapitlet

Tredje kapitlet berör etableringsfrihet för tjänsteleverantörer och i den nionde artikeln slås fast att tillstånd för att utöva verksamhet endast får krävas när dessa är indirekt diskriminerande, motiverande av hänsyn till allmänintresse samt att målet inte kan uppnås på något annat mindre begränsande sätt. Vidare är villkoren för att kräva tillstånd strikt reglerade, i tionde artikeln, varmed etablering förenklas i största möjliga mån. I den fjortonde artikeln ställs ett antal krav upp som EU-medlemsländer ej tillåts ställa på en tjänsteleverantör, hemmahörande i annat medlemsland och som vill etablera sig eller verka i landet. Bland de otillåtna kraven hittas; direkt eller indirekt diskriminerande krav som grundar sig på nationalitet, förbud mot att vara etablerad i flera medlemsstater, krav på att kunna visa att det finns ekonomiskt behov/efterfrågan på tjänsterna man vill erbjuda, inblandning av konkurrenter, direkt/indirekt, då tillstånd beviljas samt skyldighet att ha ekonomisk säkerhet eller särskild försäkring hos verksamhet som är etablerad i värdlandet.

3.3.4 Fjärde kapitlet

Det fjärde kapitlet reglerar rätten att temporärt tillhandahålla tjänster i annat EU-medlemsland. Det är detta kapitel som, från första förslaget till slutliga förslaget, genomgått mest fundamentala förändringar. Den sextonde artikeln kan sägas vara en av tjänstedirektivets portal artiklar. I denna artikel slås rätten att tillhandahålla tjänster i en annan EU medlemsstat, än den egna,

fast. Tjänsteleverantörerna tillförsäkras, av mottagarstaten, rätten att fritt verka utan onödiga hinder. De hinder som ställs upp måste respektera ett antal, i EU-rätten väletablerade principer; icke-diskriminering, nödvändighet samt proportionalitet. Vidare får ej heller krav på tjänsteleverantörer ställas angående etablering i mottagarstaten, specifika avtalsförhållanden, krav om legitimation för att nämna några.

Friheten att tillhandahålla tjänster som slås fast i tjänstedirektivets sextonde artikel har dock vissa begränsningar. Vissa av dessa redovisas i den sjuttonde artikeln. Bland hindren i sjuttonde artikeln hittas bland annat utstationeringsdirektivet. Utstationeringsdirektivet som undantag från den fria rörligheten för tjänster medför att de potentiella hinder som utstationeringsdirektivet innebär, ifråga om arbetsrättsliga lagval, är tillåtna hinder och i enlighet med tjänstedirektivet.

I det fjärde kapitlets andra avsnitt redogörs för tjänstemottagares rättigheter, något som kommit att få allt större betydelse i EU.¹²² Focus läggs i art. 19 på att tjänstemottagare ej får åläggas krav, i form av tillstånd eller minskade möjligheter till bidrag, som kan komma att innebära hinder mot den fria rörligheten. Vidare ska även för, enligt art. 21, tjänstemottagare information finnas lätt tillgänglig angående vilka regler de har att förhålla sig till när man använder sig av tjänsteleverantörer hemmahörande i annan EU-medlemsstat. Även för tjänstemottagare föreligger en grundläggande rätt till icke-diskriminering som härrör sig till dennes nationalitet, enligt art. 20.

3.3.5 Femte kapitlet

Femte kapitlet berör tjänsternas kvalitet i fråga om de olika EU-medlemsstaternas ömsesidiga förtroende för varandras regelsystem. Art. 22 stadgar att medlemsstaterna ska dela med sig information bl.a. angående gästande tjänsteleverantörers namn, inskrivning i handelsregister, om verksamheten omfattas av tillstånd samt kundgarantier antingen genom statens eller företagets försorg. För att säkerställa tryggheten för tjänstemottagarna är det enligt art. 23 tillåtet för mottagarländerna att ställa krav på att tjänsteleverantören innehar adekvat yrkesansvarsförsäkringar. Det är dock inte tillåtet att ställa krav på innehav av yrkesansvarsförsäkring i mottagarlandet om tjänsteleverantören innehar likvärdig försäkring i hemstaten. Noterbart är att art. 26 förespråkar frivillig certifiering, för att säkra tjänsternas kvalitet, antingen genom oberoende organ eller genom yrkesorganisationer.

3.3.6 Sjätte kapitlet

Sjätte kapitlet ger oss tjänstedirektivets reglering av det administrativa samarbetet som förväntas ske EU-medlemsstaterna emellan. Medlemsstaterna ska understödja varandra i kontrollen av tjänsteleverantörerna och verksamheten dessa utför allt i enlighet med art.

¹²² KOM(2002) 441 slutlig, s. 61.

28 1p. Vidare ska alla EU-medlemsstater upprätta en kontaktpunkt dit ett annat EU-medlemslands myndigheter kan vända sig för att få hjälp.

Trots att principen om ömsesidigt erkännande/rätten att tillhandahålla tjänster innebär att mottagarstatens lagstiftning gäller för gränsöverskridande tjänsteverksamhet har etableringslandet fortfarande skyldighet att utöva tillsyn över tjänsteleverantören. Enligt art. 30 ska etableringsstaten stå för övervakningen av tjänsteleverantören i alla de avseende som inte täcks in i direktivets art. 31. Art. 31 redogör för den tillsyn som mottagarstat tillåts, eller snarast ska, utföra när tjänsteleverantörer tillhandahåller tjänster i annat EU-medlemsland än hemstaten. Mottagarstaten ska vidta de kontroller och åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att tjänsten som erbjuds innehar den kvalitets som är eftersträvansvärd.

Sjätte kapitlet reglerar som ovan nämnt samarbetet medlemsstaterna emellan och kan sägas tvinga medlemsstaterna in i situationer där de skaffar sig kunskap om övriga medlemsländers system och i förlängningen kan förtroende för varandras kvalitetssäkringssystem i tjänsteområdet byggas upp.

4 Implementering

4.1 Förarbete

4.1.1 Grundläggande bedömningar

De finska, norska och danska implementeringarna av tjänstedirektivet bygger givetvis fullt och fast på europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden, dir. 2006/123/EG. Den finska regeringen tar främst till vara på tre punkter av kommissionens motivering för tjänstedirektivet. De tre punkterna är för det första förenkla för tjänsteleverantörers möjlighet att utnyttja de grundläggande friheterna i art. 49 och 56 FEUF, för det andra stärka tjänstemottagarna och främst konsumenternas ställning samt för det tredje höja tjänsternas kvalitet.¹²³ Vidare tas även frågan om kontaktpunkter och administrativ förenkling upp såsom viktiga aspekter med tjänstedirektivet.¹²⁴

Den norska regeringen kan i förarbetet sägas lägga vikt vid tjänstedirektivets, och dess förarbete, tonvikt på möjligheterna med en, för tjänster, öppnare inre marknad. Den norska regeringen synes på samma sätt som EU-kommissionen gör i sina rapporter se möjligheterna med en icke diskriminerande inre marknad som ger tjänsteföretag möjlighet att ta sig an uppdrag i annan EU/EFTA-stat och behandlas likadant som företag hemmahörande i mottagarstaten.¹²⁵

Den danska regeringen i sin tur konstaterar att lagens huvudsakliga syfte är att säkerställa att den inre marknaden fungerar på ett för tjänster tillfredställande sätt.¹²⁶ Propositionen konstaterar att tjänstedirektivet eftersträvar en fri inre marknad där det råder balans mellan tjänsters fria rörlighet och upprätthållande av offentlig sektor, social trygghet samt konsumentskydd.¹²⁷ Vidare konstateras i fråga om hinder att lov om tjenesteydelser, enligt den danska propositionen, syftar till att undanröja omotiverade handelshinder och ska därmed förenkla för de i annat EU-medlemsland etablerade tjänsteleverantörer som önskar verka på den danska marknaden.¹²⁸

Finska regeringen räknar i propositionen upp ett antal punkter i tjänstedirektivet som de anser vara särskilt viktiga. Tjänstedirektivets tillämpningsområde bedöms vara ett av de viktiga förslagen. Man slår fast att lagen ska tillämpas på de situationer där tjänster produceras och där det i regel utgår ekonomisk ersättning vilket stämmer överens med direktivet.

¹²³ RP 216/09 rd., Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om tillhandahållande av tjänster, om ändring av 1 § i lagen om gränsöverskridande förbudsförfarande och om ändring av 1 § i lagen om Konsumentverket, s. 5.

¹²⁴ RP 216/09 r., s. 1.

¹²⁵ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 12.

¹²⁶ 2008/1 LSF 122, Forslag till Lov om tjenesteydelser i de inre marked, s.33.

¹²⁷ 2008/1 LSF 122, s. 33.

¹²⁸ 2008/1 LSF 122, s. 33.

Vidare exemplifierar regeringen i propositionen vilka tjänster som ej ska innefattas i lagen om tillhandahållande av tjänster.¹²⁹

Rätt att idka näring gäller i enlighet med förslaget såväl i Finland etablerade företag som tjänsteleverantören som endast tillfälligt verkar i landet. Eventuella begränsningar i rätten att tillhandahålla tjänster får endast domstolar eller särskilt befogade myndigheter komma med och då under förutsättning att dessa begränsningar lever upp till kraven i tjänstedirektivet art. 16.¹³⁰

Finnarna finner även tjänsteleverantörens skyldighet att lämna upplysningar som en av tjänstedirektivet viktiga aspekter. Regeringen följer i all väsentlighet tjänstedirektivets riktlinjer i detta avseende.¹³¹

Den danska regeringen kan sägas identifierat fem punkter såsom viktigast vid implementeringen av direktivet.¹³²

- Hinder gentemot gränsöverskridande tjänsteleverantörer.
- Inga krav gentemot gränsöverskridande tjänsteleverantörer som diskriminerar dessa på grund av nationalitet. Dock kan tjänsteleverantörerna avkrävas information, främst då av tjänstemottagare
- Europa-kommissionen, EU-medlemsstaterna och andra berörda parter ska verka för att kvaliteten på tjänsterna förbättras.
- EU-medlemsstaterna förpliktigas att upprätta kontaktpunkter, s.k. one-stop-shop, d.v.s. en plats dit tjänsteleverantörer kan vända sig till och införskaffa all relevant information.
- Administrativt samarbete EU-staterna emellan.

Danska propositionen slår fast att tjänstedirektivet ger en rätt till fri rörlighet för tjänster som innebär en, för EU-medlemsländerna, inskränkning i rätten att ställa upp krav, och hinder, på de tjänsteleverantörer, hemmahörande i annan medlemsstat, som tillfälligt verkar i Danmark. Samtidigt konstateras det att möjligheter till inskränkningar för tjänsters fria rörlighet fortsatt finns i enskilda fall då fara för persons hälsa eller säkerhet föreligger. Noterbart i sammanhanget är att den danska regeringen gör klart och tydligt att principen om tjänsters fria rörlighet inte påverkar vilka och i vilken utsträckning krav och hinder ställs upp när tjänsteleverantör från annan medlemsstat etablerar sig i Danmark.¹³³

Den norska regeringen anser att tjänstedirektivet inte ställer något absolut krav på lagändring, i fråga om hinder/inskränkningar i den fria rörligheten utan endast att dessa inte tillämpas på tjänsteleverantörer etablerade i annan medlemsstat. Detta torde innebära, menas det i propositionen, att allmänt hållna hinder kan bibehållas dock utan att de kan komma att göras gällande gentemot tjänsteleverantörer hemmahörande i annan medlemsstat. Vidare blir enligt den norska regeringen en konsekvens av ovan nämnda att det kan ställas högre krav på i Norge etablerade tjänsteleverantörer än tillfälliga tjänsteleverantörer.¹³⁴

¹²⁹ RP 216/09 r., s. 46.

¹³⁰ RP 216/09 r., s. 46 f.

¹³¹ RP 216/09 r., s. 47.

¹³² 2008/1 LSF 122, s. 33 f.

¹³³ 2008/1 LSF 122, s. 34.

¹³⁴ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 149.

Danska regeringen menar att införlivandet av tjänstedirektivet i stora delar kan göras genom ändringar i redan existerande lagstiftning, sektorslagstiftningen d.v.s. branschspecifik lagstiftning. De delar man anser bäst passa in i sektorslagstiftningen är frågor om tidsfrister, fråga om tyst accept samt de frågor om upplysningsplikt som berör reglerade yrken.¹³⁵ Vidare menar man att stora delar av tjänstedirektivets krav på upplysningar bäst införlivas i den danska marknadsföringslagen.¹³⁶

Propositionen konstaterar att även om stora delar av tjänstedirektivets artiklar kan införlivas i dansk lag genom redan existerande lagstiftning så kvarstår delar som inte lämpar sig att införlivas på detta sätt. De områden som bedöms som särskilt olämpliga att införlivas i existerande lagstiftning är reglerna om etableringsfrihet, rätten att tillfälligt erbjuda tjänster, om acceptering av dokumentation från annat EU-medlemsland, om administrativt samarbete med kompetenta myndigheter i annat EU-medlemsland och etablerandet av gemensam kontaktpunkt. De nämnda delarna införlivas i dansk lag genom lov om tjenesteydelser i det inre marked.¹³⁷

Frågan om tillämpligheten på den offentliga sektorn har i den norska debatten om tjänstedirektivets införlivande varit något av en het potatis och saken synes diskuterats livligt. Oron för hur den offentliga sektorn skulle påverkas grundar sig enligt norska regeringen på felaktig information om direktivets tillämplighet.¹³⁸ Vad det gäller undantagen från tjänsters fria rörlighet lägger därför den norska regeringen stor vikt vid att offentliga tjänster inte innefattas och därmed kan hinder för gränsöverskridande tjänsteleverantörer i detta fall, utan risk för repressalier från EU-domstolen ställas upp.¹³⁹

Den danska lagstiftningen följer i sitt tillämpningsområde den i tjänstedirektivet definierade gränstragningen. Ett stort antal tjänster har i direktivet undantagits från den fria rörligheten något som propositionen i viss mån tar till vara på i sin genomgång av införandet av tjänstedirektivet. Bland de undantagna tjänsterna betonas särskilt tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Den nya lagen till trots begränsas inte rätten för myndigheter att fritt fastställa vad tjänst av allmänt intresse är eller hur dessa ska finansieras eller utföras. Offentliga inköp samt skatteområdet ses även de som viktiga nog att särskilt nämnas i fråga om vilka område som ej innefattas i lov om tjenesteydelsers tillämpningsområde.¹⁴⁰

Danska regeringen ser det som viktigt att myndigheter endast kan ställa upp hinder mot tjänsters fria rörlighet om dessa hinder lever upp till följande krav: icke-diskriminering, har sin grund i tvingande allmännyttan och hindren är nödvändiga samt proportionella i förhållande till sitt syfte. Icke-diskriminering, såväl direkt som indirekt, har sitt ursprung i

¹³⁵ D.v.s. om tjänsteleverantören ej får svar i rätt tid så kan denne betrakta ansökan om godkänd.

¹³⁶ 2008/1 LSF 122, s. 35.

¹³⁷ 2008/1 LSF 122, s. 35 f.

¹³⁸ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 44.

¹³⁹ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 14.

¹⁴⁰ 2008/1 LSF 122, s. 36.

likabehandlingsprincipen och EU-rätten innebär små möjligheter att kringgå denna och möjligheten att göra så i dansk rätt bedöms som mycket liten.¹⁴¹ Tvingande allmännytt, innefattar bl.a. offentlig ordning, säkerhet och hälsa och kan användas för att motivera hinder mot tjänsters fria rörlighet om än i mycket begränsad omfattning.¹⁴² Hindrens proportionalitet innebär att kraven endast är tillåtliga om de är reella och syftar till att skydda allmännyttan, man kan säga att kraven ska stå i rimlig proportion till syftet som ska uppnås.¹⁴³

Utstationeringsdirektivet och undantaget för detta tas upp i norska propositionen. Det konstateras att vid eventuell kollision mellan tjänstedirektivet och utstationeringsdirektivet har utstationeringsdirektivet företräde och dess regler om t.ex. minimilön för personer som är anställda i annat medlemsland ska tillämpas. Rättsfallen, från EU-domstolen, Viking, Laval, Rüffert och Luxemburg har debatterats och man menar i propositionen att dessa rättsfall dels inte berör tjänstedirektivet och dels inte har någon avgörande betydelse för den norska situationen, t.ex. risken för social dumping.

Social dumping innebär att varor eller tjänster importeras från länder som ställer lägre krav i fråga om arbetsrätt, t.ex. löner. De lägre lönerna innebär lägre produktionskostnader och därmed konkurrerar företagen från dessa länder inte på lika villkor med företag från länder med högre lönekostnader det blir fråga om orättvis konkurrens.¹⁴⁴

Regeringen i Norge anser att risken för social dumping inte ökar i och med tjänstedirektivet då möjligheterna att hindra detta kvarstår bland annat genom att utstationeringsdirektivet går före direktivet.¹⁴⁵

I norska propositionen konstateras även att i enlighet med tjänstedirektivets art. 1.6 så ska arbetsrätten inte påverkas av direktivet. Detta innebär, menar den norska regeringen i motsats till vissa remissinstanser, att tjänstedirektivet inte innebär några arbetsrättsliga förändringar. Remissinstanserna har noterat att art. 1.6 gör undantag för arbetsrätt som är förenlig med EU-rätten vilket regeringen inte anser innebära något nytt, då den norska arbetsrätten redan är förenlig med EU-rätten.¹⁴⁶

Att erbjuda tjänster från annat medlemsland till Norge samt att norsk reglering av tjänsteutövandet blir tillämplig ställs i propositionen upp som avgörande rekvisit för att tjänsteloven ska bli tillämplig. Den norska regeringen konstaterar även att strikt interna situationer ej faller under tjänstelovens tillämpningsområde.¹⁴⁷ Den norska regeringen har vidare identifierat tre typsituationer då tjänsteloven blir tillämplig: dels då en tjänsteleverantör, från sin etableringsstat, åker till Norge för att utföra

¹⁴¹ 2008/1 LSF 122, s. 38.

¹⁴² 2008/1 LSF 122, s. 38.

¹⁴³ 2008/1 LSF 122, s. 38 f.

¹⁴⁴ http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/SOCIAL_DUMPING.htm, 2012-05-02.

¹⁴⁵ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 14, 50 f.

¹⁴⁶ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 51.

¹⁴⁷ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 148 f.

tjänster i landet, dels då endast tjänsten är gränsöverskridande t.ex. en konsult utför arbetet placerad i etableringsstaten men resultatet av arbetet tas emot och nyttjas i Norge/annan medlemsstat samt i tredje situationen då en tjänstemottagare åker till Norge/annan medlemsstat för att köpa en tjänst där.¹⁴⁸ Det ska dock sägas att den norska regeringen ställer sig tveksamma till att kunna ställa några krav i den situation att en norsk tjänstemottagare reser till annat medlemsland och tillägnar sig tjänster hos tjänsteleverantör som är etablerad i annan medlemsstat varför det är tveksamt om lagen kommer tillämpas i denna del.

4.1.2 Funktionella bedömningar

I fråga administrativ förenkling för tjänsteleverantörerna så menar den danska regeringen att tjänstedirektivet förpliktigar EU-medlemsstaterna att gå igenom sin lagstiftning så onödiga hinder kan uppdagas och åtgärdas.¹⁴⁹

För att uppnå den administrativa förenklingen, i fråga om enkla regler och acceptans av utländska dokument får den gemensamma kontaktpunkten stor betydelse. Genom denna, konstaterar danska regeringen, ska tjänsteleverantörer kunna hitta rätt vägledning och lösa de formaliteter som uppstår i samband med tjänsteutövande i Danmark.¹⁵⁰

EU-medlemsstaterna är, enligt tjänstedirektivet, ålagda att inrätta gemensamma kontaktpunkter dit tjänsteleverantörer ska kunna vända sig för att kunna uppfylla de nationella krav som kan föreligga för tjänsteutövare. Det finska förarbetet lägger stor vikt vid de gemensamma kontaktpunkterna och utreder grundligt vad kontaktpunkten ska innefatta. Utifrån direktivet definierar den finska regeringen fyra delar som kontaktpunkterna ska innefatta:¹⁵¹

- Blanketter, handlingar och uppgifter som behövs för förfarandena.
- Tjänsteleverantörerna ska, på kontaktpunkten, kunna lämna in de handlingar, till berörda myndigheter, som är nödvändiga för att kunna tillhandahålla tjänster i Finland.
- Myndigheters beslut och/eller svar ska kunna tas emot via kontaktpunkterna.
- Kontaktpunkterna ska tillhandahålla kontaktinformation till relevanta myndigheter, sammanslutningar eller organisationer.

Vidare konstateras att kontaktpunkterna ska svara på förfrågningar så snabb som möjligt.

I finska propositionen konstateras även att olika kontaktpunkter för olika sektorer kan etableras samt att om EU-medlemsstaten så önskar kan kontaktpunkten vara en samlingsplats som leder intresserade vidare till rätt plats, motsvarande kontaktpunkt.¹⁵²

Den ovan nämnda möjligheten att ha flera olika kontaktpunkter till trots, är det den finska regeringens ambition att samla alla relevanta uppgifter på

¹⁴⁸ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 149.

¹⁴⁹ 2008/1 LSF 122, s. 34.

¹⁵⁰ 2008/1 LSF 122, s. 34.

¹⁵¹ RP 216/2009 rd., s. 48 f.

¹⁵² RP 216/2009 rd., s. 48.

en redan existerande webbtjänst, Enterprise Finland, samt genom denna organisation även erbjuda telefonservice.¹⁵³

Förenkling och gemensam kontaktpunkt menar den norska regeringen innebär att information ska finnas enkelt tillgänglig och det är upp till varje enskild medlemsstat att själva bestämma hur detta genomförs. I Norges fall konstaterar man att enklast är att etablera en webbtjänst. På denna webbtjänst ska all relevant information finnas för att en tjänsteleverantör, på lagligt sätt, ska kunna erbjuda sina tjänster i Norge samt kunna fullgöra alla delar av ett ansökningsförfarande. Vidare ska tjänsten dessutom vara tillgänglig för såväl utländska som norska tjänsteleverantörer.¹⁵⁴

Propositionen konstaterar att varje myndighet och kommun är ansvarig för sina ansvarsområden och att dessa lever upp till de krav som tjänstedirektivet ställer angående tillgänglighet på elektronisk väg. De ansvariga myndigheterna ska vidare utveckla sina webbaserade lösningar i samråd med Altinn. Den norska regeringen konstaterar i detta avseende att tjänstedirektivet inte hindrar att kontaktpunkten utöver den webbaserade tar sig andra former utan lämnar detta öppet för varje medlemsstat att själva utöka och fastslå kontaktytan. Det finns inget som hindrar en tjänsteleverantör att lämna Altinn därefter och vända sig direkt till ansvarig myndighet.¹⁵⁵

Inrättandet av kvikskranke, gemensam kontaktpunkt, är i dansk lagstiftning inriktad på tjänsteleverantörer och ska skötas av ekonomi och affärs departement. Den danska propositionen ser det som viktig att de ska vara enkelt för tjänsteleverantör att få god överblick över de formalia som krävs samt att man hittar förenklingar i alla berörda led. Kontaktpunkten ska vara elektronisk och därmed enkelt tillgänglig i alla EU-medlemsstater. Målsättningen är vidare att en tjänsteleverantör endast ska behöva vända sig till en plats för att skaffa sig tillstånd att verka i Danmark. Kontaktpunkten ska inte bedöma ansökningar men däremot ska den fungera som förmedlare mellan myndigheter och tjänsteleverantörer.¹⁵⁶

Det kan konstateras att det administrativa samarbetet EU-medlemsstaterna emellan har stor betydelse för den finska regeringen.¹⁵⁷ I propositionen konstateras att för att kunna leva upp till tjänstedirektivets krav på området måste, tidigare nämnda, kontaktpunkter inrättas, en uppgift som tillskrevs konsumentverket. Vid sidan av konsumentverket involveras även tillståndsmyndigheter med ansvar för tjänster som faller inom direktivets tillämpningsområde, i det administrativa samarbetet.¹⁵⁸ Administrativ kontaktpunkt, i Finlands fall konsumentverket, mellan de olika EU-medlemsstaterna ses av regeringen positivt på. Det skulle innebära stor förenkling för myndigheter, såväl finska som utländska, att ha en punkt att vända sig till för att t.ex. klargöra vilken myndighet som är ansvarig i den specifika frågan eller i de fall där ansvarig myndighet saknas.¹⁵⁹ En

¹⁵³ RP 216/2009 rd., s. 49.

¹⁵⁴ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 64 f.

¹⁵⁵ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 137 f.

¹⁵⁶ 2008/1 LSF 122, s. 39.

¹⁵⁷ RP 216/2009 rd., s. 48, 49.

¹⁵⁸ RP 216/2009 rd., s. 49 f.

¹⁵⁹ RP 216/2009 rd., s. 48.

förlängning av frågan om administrativ kontaktpunkt är gränsöverskridande samarbete mellan myndigheter. Möjligheten/skyldigheten att dela med sig av information, om de gränsöverskridande tjänsteleverantörerna, är viktigt och varje befogad ansökan, från annan EU-medlemsstat, om information eller liknande ska utföras.¹⁶⁰

Konsumentombudsmannen åläggs, i lagen om tillhandahållande av tjänster, vara den som kontrollerar så tjänsteleverantörerna efterlever skyldighet att lämna upplysningar till konsumenter.¹⁶¹

Den danska regeringen lägger focus på acceptans av i andra länder erhållen kompetens och dokumentationen av denna, dock ser den danska regeringen möjligheter att kräva in, översatt, dokumentation i de fall då detta är motiverat av allmännytt. Den dokumentation som tjänsteleverantörer hemmahörande i annat EU-medlemsland inkommer med ska kontrolleras av kompetent myndighet i synnerhet i de fall då dokumentationen är utställd i andra EU-medlemsländer.¹⁶²

Den danska lagen tillåter myndigheter att kräva in dokument översatta till danska, däremot är det inte tillåtet att ställa krav på att översättningarna ska vara utförd av auktoriserade översättare. Då myndigheter är förpliktade att acceptera dokumentation från annat EU-medlemsland innebär detta att kontroll och värdering av dokumentationen inte bara till formen utan även innehållet. Detta exemplifieras med att bevis på medborgarskap inte får krävas in om annan dokumentation t.ex. id-kort bekräftar medborgarskapet.¹⁶³

Likabehandling mellan inhemska och i annan medlemsstat hemmahörande tjänsteleverantörer är en viktig del av tjänstedirektivet och därmed även för den finska propositionen. Likabehandlingsaspekten har sin bakgrund i, den i EU väletablerade, likabehandlingsprincipen samt i den i tjänstedirektivet fastslagna principen om ömsesidigt erkännande, i detta fall angående krav och handlingar för leverantörer av tjänster. Den finska regeringen gör bedömningen angående kraven i de olika EU-medlemsländerna att dessa ska bedömas utifrån jämförbarhet och likvärdighet. Bedömningen i sig ska i sin tur ha sitt focus på innehåll snarare än utseende.¹⁶⁴

Ankomstbevis är ett bevis på att den som sökt ett tillstånd i Finland just sökt tillstånd. Med tillstånd menas i detta avseende att det krävs licens, registrering eller motsvarande för att få tillhandahålla tjänster i Finland.¹⁶⁵ Ankomstbeviset ska ge den ansökande information om tillståndsbehandlingen, hur beviljande går till, hur lång tid beviljande beräknas ta samt gången i det fall ärendet inte kan avgöras inom den uppsatta tiden.¹⁶⁶

Intressant är att det inte var självklart för norska regeringen att lagstifta om tjänstedirektivets art. 16, om tjänsters fria rörlighet, då denna frihet

¹⁶⁰ RP 216/2009 rd., s. 48.

¹⁶¹ RP 216/2009 rd., s. 48.

¹⁶² 2008/1 LSF 122, s. 34.

¹⁶³ 2008/1 LSF 122, s. 37.

¹⁶⁴ RP 216/2009 rd., s. 47.

¹⁶⁵ http://www.evira.fi/portal/se/evira/tjanster/lagen_om_tillhandahallande_av_tjanster/, 2012-03-19.

¹⁶⁶ RP 216/09 r., s. 47.

redan fanns lagstadgad genom EES-avtalet. Efter att ha inhämtat åsikter från remissinstanser kom den norska regeringen fram till att direktivets art. 16 skulle införlivas i lov om tjenestevirksomhet av främst två anledningar, dels för det gör gränsdragningen mot inskränkningar i tjänsters fria rörlighet enklare och dels för att det gör lagen mer transparent då det blir lättare för tjänsteleverantörer och tjänstemottagare att tillgodogöra sig informationen.¹⁶⁷

Den norska regeringen är inte alla delar tjänstedirektivet troget utan konstaterar även att ett antal artiklar i direktivet inte behöver lagstiftas om i Norska lag. Bland de artiklar som ej tas med i tjensteloven finns: art. 5 om förenkling av förfarande som ej anses nödvändigt att lagstifta om då denna artikel vänder sig till myndighet, samma motivering får uteslutandet av art. 7.5 om att kontaktpunkterna ska finnas tillgängliga på andra språk. Inte heller art. 23 anser norska regeringen att man behöver lagstifta om. Frågan om att ha eller inte ha yrkesförsäkring anses ej vara fråga som berör annat än myndighet varför lagstiftning ej är nödvändigt.¹⁶⁸

Det kan konstateras att de hinder som EU-kommissionen ägnat sin rapport, Situationen på den inre marknaden,¹⁶⁹ åt att studera och utreda anser den norska regeringen finnas få av i Norsk lagstiftning. Det konstateras i propositionen att få restriktioner träffar tjänsteleverantörer och de flesta av hindren kan bibehållas efter införlivandet av tjänstedirektivet i norsk lag då dessa ej innebär diskriminering av gästande tjänsteleverantörer.¹⁷⁰

Lov om tjenesteydelser ger inte bara tjänsteleverantörer rättigheter utan även tjänstemottagare är mottagare av rättigheter i den nya lagstiftningen. Syftet med de rättigheter som tjänstemottagare förlänas är, på samma sätt som för tjänsteleverantörer, att tjänstemottagare ej ska diskrimineras på grund av nationalitet, vare sig av tjänsteleverantörer eller myndigheter. Målet är att undanröja hinder mot tjänsters fria rörlighet även i förhållande till mottagarna av dessa tjänster vilket innebär att myndigheter ej får inrätta hinder mot att en tjänstemottagare anlitar tjänsteleverantör hemmahörande i annan EU-medlemsstat. Dansk rätt saknade tidigare lagstiftat förbud mot diskriminering av tjänstemottagare men en sådan diskriminering var likväl otillåten p.g.a. EU-domstolens praxis.¹⁷¹

Danskarna är inte ensamma om att lägga vikt vid tjänstemottagare. Finska regeringen anser att det är avgörandet att information och rådgivning ges till tjänstemottagare, främst konsumenter. Denna information ges på webben via konsument Europa, deras verksamhetsmodeller och redan existerande nätverk.¹⁷²

Upplyningsplikten som införs i danska lov om tjenesteydelser, för en tjänsteleverantör etablerad i annat EU-medlemsland, innebär krav på att informera om verksamhetens form och risk för intressekonflikter i de fall då tjänsteleverantören erbjuder flera olika former av tjänster. De i lagen införda

¹⁶⁷ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 95 f.

¹⁶⁸ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 29 f.

¹⁶⁹ KOM(2002) 441 slutlig.

¹⁷⁰ Ot.prp.nr. 70(2008-2008), s. 16.

¹⁷¹ 2008/1 LSF 122, s. 37.

¹⁷² RP 216/2009 rd., s. 50.

kraven på upplysningar kompletteras de delar som implementeras i annan lag och syftar till att öka transparensen och därmed förenkla för tjänstemottagare i valet av tjänsteleverantör.¹⁷³

4.2 Lagstiftning

4.2.1 Tillämpningsområde

Första kapitlet av lag om tillhandahållande av tjänster, finsk lagstiftning, följer i stort sätt, om än något kortfattat, tjänstedirektivets första kapitel. Syftet är enligt 1 § att främja ett fritt tillhandahållande av tjänster och ska tillämpas på tjänster som normalt utförs mot ekonomisk ersättning.¹⁷⁴

Tjänstelovens, norsk lagstiftning första kapitel berör syfte, tillämpningsområde, begränsningar i tillämpningsområdet och förhållandet till annan lagstiftning. Angående 1 § om tjänstelovens syfte innefattar den norska regeringen i denna § såväl frågan om tjänsters fria rörlighet och bibehållen kvalitet som frågan om tvingande allmännytt. I och med införlivandet av kvalitetskraven i 1 § sammanfattar norska regeringen tjänstedirektivets art. 26 till en mening något som även i viss mån får sägas om tvingande allmännytt. Motiven till de korta ordalagen om bibehållen kvalitet är att regeringen anser att dessa krav från tjänstedirektivet tas till vara i andra och tredje kapitlen.¹⁷⁵

1 kap. 1 § berör lagens tillämpningsområde vilken omfattar tjänsteutövare som ska etablera sig och tjänsteutövare som tillfälligt verkar i Danmark, dessutom innefattas i tillämpningsområdet även danska tjänsteleverantörer som etablerar sig i landet. Avgörande för att lov om tjenesteydelser skall bli tillämplig är att verksamheten är av ekonomisk natur, tjänsterna skall göras mot ekonomisk ersättning. Frågan om att tjänsterna skall vara av ekonomisk natur innebär att tjänster av allmän ekonomiskt intresse, d.v.s. offentlig verksamhet, inte innefattas av lov om tjenesteydelser.¹⁷⁶

17 § a ger oss undantag för offentlig ekonomisk verksamhet, den norska propositionen exemplifiera med: en kommun kan lägga ut sophantering på entreprenad till privat aktör i enlighet med lag för upphandling. I ett sådant fall kan inte en tjänsteleverantör hemmahörande i annan medlemsstat kräva att få leverera tjänsten även om så skulle vara fallet i etableringsstaten.¹⁷⁷ I fråga om reglerade yrken blir yrkeskvalifikationsdirektivet tillämpligt istället för tjänstedirektivet vilket innebär att tjänsters fria rörlighet är begränsat avseende yrkeskvalifikationsdirektivets tillämpningsområde.¹⁷⁸

3 § i den finska tjänstelagen slår fast att i det fall tjänstelagen skulle komma i konflikt med annan finsk lagstiftning blir det tjänstelagen som faller undan och den andra lagen är tillämplig.

¹⁷³ 2008/1 LSF 122, s. 36.

¹⁷⁴ Lag om tillhandahållande av tjänster 22.12.2009/1166.

¹⁷⁵ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 129.

¹⁷⁶ 2008/1 LSF 122, s. 41.

¹⁷⁷ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 150f.

¹⁷⁸ Direktiv 96/71/EG.

Förhållandet till annan lagstiftning tas upp i 4§ och här dyker intressanta aspekter härrörande till medlemskapet i EFTA upp. I tjänstedirektivets art. 3.1 samt art. 9.3 slås förhållandet till annan gemenskapslagstiftning fast, för Norges del innebär detta att i de fall då EES avtalet krockar med tjänstedirektivet är den sistnämnda inte längre tillämplig. Dock är det endast de delar av lagstiftningen som krockar som ej är tillämpligt i övriga delar förblir tjänsteloven tillämplig.¹⁷⁹

Förhållandet till annan lag tas inte i danska lov om tjenesteydelser upp i enskild paragraf utan saken regleras integrerat i bl.a. 5§ 4 st. där danska lagstiftningen slår fast att i fråga om dokument som faller under t.ex. yrkeskvalifikationsdirektivet hamnar utanför tjänstedirektivets tillämpningsområde.

4.2.2 Rättigheter

Lov om tjenesteydelsers 9§ slår fast rätten att tillfälligt erbjuda tjänster i Danmark. En konsekvens att 9§ är att tillstånds processen och förutsättningarna ska på förväg vara kända så tjänsteleverantören kan informera sig själv om vilka krav som ställs på dem. Vidare ska myndigheter inte under några omständigheter gynna tjänsteleverantörer med lokal anknytning i fråga om tillstånd.¹⁸⁰

Tjänstelovens 16§ slår fast den grundläggande rätten, för tjänsteleverantörer etablerade i annan medlemsstat, att temporärt tillhandahålla tjänster i Norge. På samma sätt som i tjänstedirektivet ger den norska lagstiftningen möjlighet till begränsning/ställa upp hinder mot tjänsters fria rörlighet om dessa hinder kan motiveras utifrån följande kumulativa rekvisit: icke-diskriminering, ha sin grund i tvingande allmännyttan och hindren är nödvändiga samt proportionella i förhållande till sitt syfte. Till skillnad från direktivet är 16§ något kortfattad i sin skrivning och lämnar till synes delar av tjänstedirektivets art. 16 att underförstås.

Den sextonde §'s första st. går utanför vad som föreslås i direktivet, det första st. slår, för tydlighetens skull, fast att rätten att gränsöverskridande erbjuda sina tjänster tillkommer alla medborgare i annan medlemsstat. Den norska regeringen menar att detta inte innebär någon utvidgning av den redan etablerade rätten att erbjuda sina tjänster utan är ett förtydligande.¹⁸¹ Fjärde kapitlet 17§ slår precis som direktivets art. 17 fast undantagen från den 16§, dock med smärre undantag. För de i 17§ undantagna områdena gäller den allmänna fria rörligheten i enlighet med EES-avtalets art. 36-39 fortsatt, d.v.s. större utrymme för hinder. Dock är tjänsteloven i övriga delar fullt tillämplig på de i 17§ gjorda undantagen. Nedan klargörs för den norska lagstiftningen gällande några av undantagen.¹⁸²

11§ slår fast rätten för tjänsteleverantörer, hemmahörande i annan EU-medlemsstat, att tillfälligt erbjuda sina tjänster i Danmark utan att etablera sig i landet, medan 12§ fastställer undantagen från 11§. 11§ slår även fast i

¹⁷⁹ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 133.

¹⁸⁰ 2008/1 LSF 122, s. 48.

¹⁸¹ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 149.

¹⁸² Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 150.

vilken utsträckning som temporärt verkande kan hindras i sin verksamhet genom att tydligt redogöra för kraven i Gebhard-testet.

Tjänstelovens 18§ motsvarar tjänstedirektivets art. 18 och slår fast i vilka enskilda fall som undantag från tillfälliga tjänsters fria rörlighet är tillåtligt. 18§ ger medlemsstaterna möjlighet att hindra tjänsteleverantörer att verka i Norge om hindret har sin grund i tjänstesäkerhet, ett begrepp som tolkas något mer generöst än allmännytt. En tjänsteleverantör ska kunna hindras, från att leverera tjänster, om det innebär fara för andra, t.ex. anställda eller tjänstemottagare.

Finska lagstiftningen ger till skillnad från Norge och Danmark ingen explicit rätt att etableras sig eller temporärt verka i landet. Istället för att särskilt lagstifta om etablering och temporärt verka slår finsk lagstiftning i 1§ fast en rätt att fritt tillhandahålla tjänster utan att vidare definiera vad detta innebär.

Norska lagens tillämpningsområde tas upp i 2§ och slår fast att lagen gäller de tjänster som faller inom EES-avtalets tredje avdelning kapitel 3. EES-avtalets reglering om fri rörlighet för tjänster, art. 36-37, stämmer självfallet väl överens med art. 56-57 FEUF vilka säger att det ska stå varje medborgare fritt att erbjuda sina tjänster i annat EU(EES)-medlemsland. I och med att det är EES-avtalet som ger lagen dess yttre gräns är det endast personer som faller inom ramen för denna gräns som träffas av tjänstedirektivets verkan. Detta innebär i förlängningen att, som ovan nämnt, offentliga tjänster inte faller inom tjänstedirektivets tillämpningsområde då EES-avtalet endast innefattar tjänster som inbegriper ekonomiskt intresse vilket offentliga tjänster ej gör.¹⁸³

I första kapitlets sista §, den femte, ställs de för lagen relevanta definitionerna upp. Även i 5§ blir det norska medlemskapet i EFTA och EES-avtalet relevant då bland annat definitionen av ekonomisk verksamhet kommer av detta avtals art. 37. Definitionen är dock den samma som enligt EU-rätten d.v.s. ekonomisk verksamhet av företag eller självständig näringsverksamhet som normalt sker mot betalning. Tjänstedirektivet ändrar inte definitionen av tjänst dock bli den norska tolkningen beroende av EES-avtalet samt rättspraxis från såväl EFTA- som EU-domstolen. Den norska regeringen konstaterar att det i synnerhet handlar om de i EES-avtalets art. 37 nämnda: industriell verksamhet, handel och hantverk samt verksamhet inom de fria yrkena.¹⁸⁴

I lagen om tillhandahållande av tjänster tas i 1 kap. 5 § rätten att idka näring upp. Enligt 5§ har alla tjänsteföretag hemmahörande i annat EU-medlemsland, samt EES-land, rätt att tillhandahålla tjänster i Finland. Denna rätt är dock enligt 5§ 1 st. något begränsad då tjänsteleverantör för att verka i Finland ska göra grundanmälan, i enlighet med handelsregisterlagen. Vidare slås i 5§ 2st fast att begränsningar i rätten att temporärt tillhandahålla tjänster endast får föreskrivas av domstol eller särskild myndighet samt att begränsningar ska precis som direktivet föreskriver vara icke diskriminerande, proportionella och ha tvingande allmänintresse.

Det tredje kapitlet, norsk lag, berör rätten att etablera sig men innehåller även viss reglering för de som tillfälligt erbjuder sina tjänster från annat

¹⁸³ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 130.

¹⁸⁴ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 131.

medlemsland. I 10§ slås fast att krav/hinder mot tjänsteverksamhet är endast tillåtet om dessa är, varken direkt eller indirekt diskriminerande, tvingande allmännyttan samt är nödvändiga för att uppnå målet.

I 6§ ges finska myndigheter ytterligare en möjlighet att begränsa tjänsters fria rörlighet, som går utöver 5§ 3 st. Möjligheten att utöva dessa begränsningar kan göras då en etableringsstat, av Finland, uppmanats utöva kontroll över tjänsteleverantör och detta ej gjorts på tillfredställande sätt, saken har anmälts till EU-kommissionen samt att begränsningarna är proportionella till sina mål.

4.2.3 Skyldigheter och begränsningar

Tredje § lov om tjenesteydelser berör tjänsteleverantörers upplysningsplikt, ifråga om dels verksamhetens form och dels att upplysningarna ska lämnas i god tid innan avtal ingås. Det står i den danska lagstiftningen tjänsteleverantören fritt att välja hur man tillgodoser upplysningsplikten och den danska regeringen understryker att såväl hemsida som broschyr är lämpligt.¹⁸⁵

Danska lagens fjärde kapitel berör tjänstemottagares rättigheter och slår i 5§ fast att en tjänstemottagare ej får diskrimineras med nationalitet eller uppehållsort som grund. Detta innebär att en på förväg fastslagen prislista med uppehållsort som grund för olika prissättning, t.ex. genom olika transportpriser, blir diskriminerande.

19§ tjenesteloven, Norge, berör tjänstemottagares, såväl fysisk som juridisk person, rättigheter att utnyttja en tjänsteleverantör hemmahörande i annan medlemsstat, enkelt uttryckt tjänstemottagare får ej hindras i utnyttjande av tjänsteleverantör hemmahörande i annan medlemsstat. Den norska regeringen konstaterar att rätten att motta tjänster är nära besläktad med rätten att erbjuda tjänster i annat medlemsland men att rätten att ta emot tjänster inte begränsas av tjenestelovens begränsningar i 17§.¹⁸⁶

Tjenestelovens femte kapitel berör bl.a. rätten till information och ansvarsförsäkringar. 20§ förpliktigar tjänsteleverantörer upplysningsplikt i förhållande till tjänstemottagare. Upplysningsplikten har två delar. Dels ska tjänsteleverantören lämna upplysning utan att denna efterfrågats och dels ska upplysningar lämnas på förfrågan. Avseende den information som ska lämnas utan förfrågan menar man att denna kan lämnas på företagets hemsida, om sådan finns.¹⁸⁷

I finska lagens andra kapitel tas skyldigheten att lämna upplysningar upp. 7§ slår fast en allmän skyldighet att lämna upplysningar som bland annat innefattar: namn, juridisk form, adress, registrering i handelsregister och användande av standardklausuler. Alla uppgifter ska vara berörd myndighet tillhanda innan avtal ingås. 7§ slår i sitt första stycke fast att annan lagstiftning som kan innebära skyldighet att lämna information är fortsatt tillämplig oavsett lag om tillhandahållande av tjänster. Utöver de i 7§ obligatoriska uppgifterna finns i 8§ möjlighet för tjänstemottagare att begära information från tjänsteleverantören. Information som kan begäras är bland

¹⁸⁵ 2008/1 LSF 122, s. 41.

¹⁸⁶ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 153.

¹⁸⁷ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 154.

annat: pris på tjänst, yrkesspecifika regler om sådana finns, uppförandekoder och information om tvisteförarande utanför domstol. I 9§ specificerar den finska lagstiftningen var informationen ska hållas tillgänglig: på platsen där tjänsten utförs, på tjänsteleverantörens webbplats, broschyr eller något som motsvarar nämnda exempel.

Tjänstelovens andra kapitel kan även det sägas följa utav tjänstedirektivet gång och behandlar frågan om kontaktpunkter och dokumentation. Lagens 6§ motsvarar tjänstedirektivets art. 6 och berör de gemensamma kontaktpunkterna. Tjänsteloven slår fast att kontaktpunkten ska vara elektronisk, d.v.s. webbaserad, och användaren ska kunna vända sig till denna för att fullgöra alla delar som är nödvändiga för att kunna erbjuda sina tjänster i Norge utan att själv vara närvarande i Norge med undantag för förfarande som ej låter sig göras annat än på plats i riket.¹⁸⁸

I andra kapitlets 7§ slås rätten till information fast och vad denna rätt innebär är helt i linje med de krav som ställs upp av tjänstedirektivet. Bland de som kan dra nytta av kontaktpunkten är tjänstemottagare som enligt den norska lagstiftningen har samma rätt som tjänsteleverantör att kunna tillgodogöra sig relevant information på elektronisk väg.¹⁸⁹

Vidare så slås det i § sista stycke fast att även tjänstemottagare har rätt till information i enlighet med tjänstedirektivet. Tjänstemottagares rätt till information är inte lika långtgående som för tjänsteleverantörer menas det i propositionen. Dock säger man att det inte är tillräckligt att hänvisa till annan stats reglering för att informera tjänstemottagare utan den norska lagstiftningen och i förlängningen den norska kontaktpunkten ska tillfredsställa en tjänstemottagares grundläggande behov av information.¹⁹⁰

Tredje kapitlet berör de tillståndsförfarande som krävs för att få tillhandahålla tjänster i Finland. 11§ slår fast att vid ansökan om tillstånd ska ankomstbevis utges såsom bevis på att ansökan gjorts. För att ankomstbevis ska utdelas krävs att tjänsteleverantören inkommit med all begärd information i ärendet. Vidare ska ankomstbevis innehålla information om hur tillståndsbeslut överklagas. 12§ slår fast att tiden för tillståndsansökan får överstiga vad som uppges på ankomstbeviset endast om ärendet är komplicerat och tilläggstid bestäms. Har tillståndsansökan inte avgjorts inom bestämd tid ska enligt 13§ tillståndet anses som beviljat. Krav för tillstånd som är likvärdiga de krav en tjänsteleverantör lever upp till i sin etableringsstat är enligt 14§ ej tillåtna. För handlingar som krävs in i enlighet med 14§ får krav om att dess ska vara original eller bestyrkta kopior endast ställas om det finns tvingande allmänintresse enligt 15§.

Danska lov om tjenesteydelser reglerar inte frågan om vilka auktorisationskrav som kan ställas på utländska tjänsteleverantörer. Dock slås i femte kapitlet 7§ fast att danska myndigheter skall använda sig av utländska auktoriseringar som grund vid bedömning om de danska auktoriserings kraven är att anse som uppfyllda. Dock undantas dokument som innefattas av yrkeskvalifikationsdirektivet.

13§lov om tjenesteydelser reglerar det administrativa samarbetet EU-medlemsstater emellan och lämnar det till ekonomi- och företagsministern

¹⁸⁸ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 138.

¹⁸⁹ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 139.

¹⁹⁰ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 140.

att bestämma vilken kontaktpunkt som myndigheter från andra medlemsstater skall vända sig till. 16§ reglerar den gemensamma kontaktpunkten och att sådan skall upprättas dit tjänsteleverantörer kan vända sig för att få all relevant information.

Det avslutande fjärde kapitlet i lag om tillhandahållande av tjänster berör administrativa bestämmelser. 16§ konstaterar att administrativ kontaktpunkt ska upprättas. I 17§ slås en skyldighet för ansvariga myndigheter att anmäla förhållande som innebär stor risk för skada fast. Vidare ska ansvariga myndigheter samarbeta med myndigheter tillhörande annan EU-medlemsstat ifråga om att övervaka de gränsöverskridande tjänsterna, 18§.

Norska lagens sjätte kapitel berör tillsyn och frågan om administrativt samarbete. 24§ reglerar frågan om att ansvariga myndigheter är skyldiga att övervaka de tjänsteleverantörer som verkar i landet i enlighet med tjenstelovens §§ 16-17. Detta blir en viktig aspekt då den norska regeringen menar att det är främst etableringsstaten som har kompetensen att övervaka tjänsteleverantörerna även om dessa verkar i annan medlemsstat. Viktigt i sammanhanget är att övervakningen inte är en konsekvens av att tjänsteleverantören är etablerad i annan medlemsstat utan övervakas på samma sätt som norskt företag. Ansvariga myndigheters skyldighet att övervaka gäller såväl etablerade som tillfälliga tjänsteleverantörer. Vidare slås i 25§ fast att ansvarig myndighet ska bistå myndigheter från annan medlemsstat i tillsynen av tjänsteleverantörer, vilket är en naturlig fortsättning på tidigare nämnda resonemang om att etableringsstaten har bäst kompetens att övervaka tjänsteleverantörerna.¹⁹¹

4.3 Gemensamma kontaktpunkter

4.3.1 Utgångspunkter

En av de viktiga punkterna som diskuterades redan i Rom år 2000 var hur man skulle kunna förenkla förfarande framförallt för små och medelstora företag inom tjänsteindustrin då dessa tog sig an uppdrag i andra EU-medlemsstater. Det var fråga om att kunna garantera dessa företag den rätt och de möjligheter på den inre marknaden som egentligen redan förelåg.¹⁹² En viktig åtgärd för att förenkla och därmed tillförsäkra företag deras rättigheter är tjänstedirektivets andra kapitel som reglerar den administrativa förenkling som EU-medlemsstaterna ska genomföra. Utifrån tjänstedirektivets andra kapitel, dess fyra artiklar samt med Sverige, Norge, Danmark och Finlands förarbete kan ett antal punkter utkristalliseras vilka kan tas som utgångspunkt för bedömning av vilka krav som kan ställas upp på kontaktpunkterna.

- **Gemensam kontaktpunkt ska uppföras.** En tjänsteleverantör ska, för att få kunna arbeta i EU-medlemsstat, endast behöva vända sig till en instans.¹⁹³

¹⁹¹ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 157-161.

¹⁹² KOM(2000) 888 slutlig, s. 7

¹⁹³ Dir 2006/123/EG p. 49.

- **Förenkling av förfarande.** Vad förenkling i detta avseende innebär är i direktivet oklart, vad man kan utläsa av art. 5.1 är att förfarande ska granskas och förenklas om så är nödvändigt.
- **Relevant information ska finnas enkelt tillämplig.** Informationen ska vara lättillgänglig, för tjänsteleverantörer och mottagare, lämnas genom en webbplats på enkelt och entydigt sätt.¹⁹⁴
 - Vilka krav som gäller vid etablering.
 - Kontaktuppgifter till berörda myndigheter.
 - Information om tillträde till offentliga register ang. tjänster.
 - Information om möjlighet till rättslig prövning.
 - Kontaktuppgifter till andra relevanta organisationer annat än myndigheter.
- **Krav på certifikat** eller liknande. I de fall det är tillåtet för EU-medlemsstat att kräva certifikat eller liknande ska staten godta alla dokument från annan medlemsstat som har samma eller likartat syfte.¹⁹⁵
- **Snabba svar.** Kontaktpunkter och berörda myndigheter ska så snart som möjligt svara på tjänsteleverantörs begäran om information. Tjänstedirektivet ger inget svar på vad ett snabbt svar är utan denna fråga lämnas till att avgöras i praxis.
- **Informationspråk.** Information som finns på kontaktpunkterna ska finnas tillgänglig på andra språk som finns inom EU.
- **Elektroniskt förande.** Förfarande och ansökningar ska kunna fullgöras enkelt och på elektronisk väg, vidare ska som ovan nämnt relevant information finnas tillgänglig på webben allt för att tjänsteleverantör ska kunna informera sig samt fullgöra mottagarlandets krav från sitt hemland.

Bedömning av huruvida EU-medlemsländerna lever upp till tjänstedirektivets krav bör även ta hänsyn till direktivets art.16 med. Art. 16 slår fast den grundläggande friheten att tillhandahålla tjänster på den inre marknaden. Ingen EU-medlemsstat har rätt att ställa upp hinder mot tillgång till den egna marknaden såvida dessa inte lever upp till; icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. Vidare ska ett krav på godkännande/tillstånd på förhand endast vara tillåtet i de fall där kontroll i efterhand får anses vara meningslöst eller omöjligt.¹⁹⁶ Avslutningsvis är likabehandlingsprincipen inte att förglömma i detta sammanhang. Enligt likabehandlingsprincipen ska alla EU-medborgare behandlas lika oavsett om dessa är hemmahörande i EU-medlemsstaten eller inte.

4.3.2 Rättslig grund

Den finska lagen om tillhandahållande av tjänster berör på inget sätt tjänstedirektivets krav i art. 6 om att det ska finnas kontaktpunkter dit tjänsteleverantörer kan vända sig för att kunna få reda på alla krav som

¹⁹⁴ Dir 2006/123/EG p. 50.

¹⁹⁵ Dir 2006/123/EG. art. 5.3.

¹⁹⁶ Dir 2006/123/EG p. 54.

gäller för att ta uppdrag i Finland. Frågan om den gemensamma kontaktpunkten tas upp i förarbetet och där går såväl syfte som vilka krav som kan komma att ställas på kontaktpunkten igenom. I förarbetet diskuteras på inget sätt valet att inte lagstifta om den gemensamma kontaktpunkten dock slås det fast att man ska utnyttja den befintliga portalen FöretagsFinlands och dess engelskspråkiga del: Enterprise Finland.¹⁹⁷

Medan Finland inte lagstiftar om den gemensamma kontaktpunkten så slår norska regeringen i LOV 2009-06-19 nr 103: Lov om tjenestevirksomhet 7§ fast rätten till information för tjänsteleverantörer och tjänstemottagare i fråga om tjänsters fria rörlighet inom EFTA. Den norska regeringen slår fast att den information som tjenesteloven 7§ ger rätt till ska finnas tillgänglig på Altinn.no. Altinn.no drivs av Brønnøysundregistrene, som är norsk myndighet med ansvar för nationella register och elektroniska lösningar, däribland Altinn.no.¹⁹⁸ Altinn.no är en redan existerande portal som innehåller stora delar av den information som efterfrågas i tjänstedirektivet vilket gör den till en bra utgångspunkt för utvecklingen av den gemensamma kontaktpunkten.¹⁹⁹

Danska regeringen har i lov om tjenesteydelser § 16 överlåtit ansvaret för den gemensamma kontaktpunkten till ekonomi och affärsdepartementet. Ekonomi och affärsdepartementet har i sin tur lagt ut kontaktpunkten på den redan etablerade portalen Virk.dk/BusinessInDenmark. Virk.dk är en gemensam portal för de offentliga myndigheter som verkar inom affärs och företagsrelaterade områden. Syftet med Virk.dk var redan före införlivandet av tjänstedirektivet i dansk lagstiftning att tillgängliggöra all relevant information på en och samma portal så i detta avseende innebär lov om tjenesteydelser ingen förändring.²⁰⁰

4.3.3 Webbportalerna

Lov om tjenestevirksomhet ställer i 7§ upp krav på vad kontaktpunkten, Altinn.no, ska innehålla. Precis som tjänstedirektivet menar den norska regeringen att tjänsteleverantörer och tjänstemottagare ska kunna hitta vilka krav som gäller för tjänsteleverantörer i landet, ansvariga myndigheter, hur beslut överklagas, organisationer som kan hjälpa tjänsteleverantörer samt betydelsen och kraven för att få använda kvalitetsstämplar knutna till tjänster.

Altinn.no är klart överskådlig i fråga om var man ska hämta relevant information, via EUGO hittar man till Altinn.no som på första sidan länkar till informationssidan för utländska företag. Väl inne på den engelskspråkiga sidan hittas enkelt länk till information om etablering, temporär verksamhet samt specifik information för tjänsteleverantörer.²⁰¹

¹⁹⁷ RP 216/2009 rd, s. 49.

¹⁹⁸ <http://www.brreg.no/om.html>, 2012-04-02.

¹⁹⁹ Ot.prp.nr. 70(2008-2009), s. 65.

²⁰⁰ <http://www.virk.dk/cms/render/live/da/sites/virk/home/om-virkdk/om-virkdk/det-kan-du-pa-virkdk.html>, 2012-03-19.

²⁰¹ <https://www.altinn.no/Starte-og-drive-bedrift/Doing-business-in-Norway/>, 2012-04-02.

Precis som för Altinn.no så är EUGO, EUs portal till de gemensamma kontaktpunkterna, det lättaste sättet att hitta den finska gemensamma kontaktpunkten EnterpriseFinland(EF) som finns tillgänglig på tre språk, finska, svenska och engelska. Från EF´s förstasida hittar man enkelt vidare till ”the point of single contact” där man som utländska tjänsteleverantör kan hitta all information som är nödvändig för att kunna etablera sig eller temporärt verka i Finland. EF listar på ett pedagogiskt sätt vilken information en tjänsteleverantör kan förvänta sig hitta genom portalen bland annat vilka licenser och registreringar som måste göras innan tjänsteleverantören påbörjar arbete i Finland, enkelt uttryck all nödvändig information.²⁰²

Proceduren för godkännande av tjänsteleverantör är samma oavsett om man talar om etablering eller om temporär verksamhet definitionen är dock viktig, något Altinn.no är tydlig med, då saken får stor betydelse för var och hur tjänsteleverantören kommer att beskattas.²⁰³

Enligt Altinn.no finns de få hinder mot tjänsteleverantörer från andra medlemsländer dock ska alla nya företag såväl Norska som utländska ska registreras i enlighet med samordnet registermelding.²⁰⁴

Registrering på samordnet registermelding sker endast på norska ifråga om det ska göras på nätet. Det finns dock instruktioner på engelska och dessutom finns blanketten att ladda ner på engelska. Registreringen kan göras såväl på nätet som genom att företagaren laddar ner blankett och fyller i för hand och skickar in blanketten.²⁰⁵ Registreringen är grundläggande då den likställer utländska företag med nystartade norska företag i fråga om vad och hur registreringen ska ske. På huvudblanketten ska bland annat finnas information om: namn, adress, vilka register som företaget ska finnas med i, vem som registrerar, organisationsform, vilken sorts verksamhet, företagsledare/kontaktperson, fullmakter, koncernstillhörighet samt underskrifter.²⁰⁶ En andra blankett ska fyllas i utifall företaget blir momspliktigt. I det fall ett företag, som saknar etablering i Norge, blir momspliktigt ställs det krav på att man ska ha norsk representant vilket kan var såväl juridisk som enskild person.²⁰⁷ Krav på representation i Norge gäller även i det fall tjänsteleverantören ej blir momsskyldig.²⁰⁸

Samordnet registermelding är ett gemensamt register för ett antal myndigheter/register och innebär att företagen endast behöver registrera sig på ett ställe och blir då registrerade i samtliga register.²⁰⁹

Samordnet registermelding pekar ut ett antal personer, såväl enskilda som juridiska, som ska uppges vid registreringen vilket gäller för alla företag som vill verka i Norge etablerade eller temporära. Alla personer som

²⁰² <http://www.yrityssuomi.fi/web/enterprise-finland>, 2012-04-23.

²⁰³ <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Doing-business-in-Norway/Temporary-business-in-Norway1/>, 2012-04-02.

²⁰⁴ <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Doing-business-in-Norway/Establishing-business-in-Norway-from-existing-foreign-company11/>, 2012-04-25.

²⁰⁵ <https://www.altinn.no/no/Skjema-og-tjenester/Etater/Bronnoysundregistre/Samordnet-registermelding---Hovedblankett/>, 2012-04-02.

²⁰⁶ http://www.brreg.no/blanketter/bin/BR1080_e.pdf, 2012-04-02.

²⁰⁷ https://www.brreg.no/blanketter/bin/BR1080_e.pdf, 2012-04-02.

²⁰⁸ http://www.brreg.no/blanketter/bin/BR1080_e.pdf_p.19, 2012-04-25.

²⁰⁹ http://www.brreg.no/blanketter/bin/BR1018_en.pdf, 2012-04-02.

ska uppges vid registreringen måste ha norskt personnummer/organisationsnummer.²¹⁰

Företag som tillfälligt verkar i Norge, utan adress i landet, kan vara momspliktiga vilket innebär krav på registrering hos det norska skatteverket genom representant hemmahörande i Norge.²¹¹

I Danmarks fall får man enkelt klart för sig vilka de grundläggande kraven för att få verka i landet är genom Virk.dk. All information på Virk.dk finns tillgänglig på danska såväl som på engelska. Alla utländska företag som vill leverera tjänster i Danmark ska registrera sig hos erhvervsstyrelsen, dansk företagsmyndighet. Den grundläggande informationen ska innehålla adress i Danmark om sådan finns, företagets namn och adress i etableringslandet, information om vilken bank som används och företagets kontonummer samt vilken sorts verksamhet som ska bedrivas i Danmark. Saknas adress i Danmark ställs krav på kontaktperson i landet vilken måste ha danskt personnummer.²¹²

Förutom registreringen hos erhvervsstyrelsen ska registrering även ske på RUT som är ett register för utländska tjänsteleverantörer i Danmark. RUT innehåller information om alla utländska tjänsteleverantörer som verkar i Danmark och som i detta avseende utstationerar personal i landet. Registreringen i RUT har sin lagliga grund i lov om udstationering af lønmodtagere m.v. 7a§ som ställer följande krav om innehåll i RUT-registrering, på företag som utstationerar arbetstagare i landet: verksamhetens namn och kontaktpuppgifter, datum då tjänsten påbörjas, platsen för tjänstens utförande, kontaktperson för verksamheten denne ska finnas bland de i Danmark utstationerade, verksamhetens bransch kod samt de utstationerade arbetstagarnas identitet. I lov om udstationering 7d§ slås fast att informationen ska vara tjänstemottagaren tillhanda senaste det datum då verksamheten påbörjas i det fall det är fråga om bl.a. bygg och anläggningsverksamhet.

RUT-registret är idag hotat då EU-kommission granskar ett belgiskt register som bär stora likheter med RUT-registret. Saken är idag ett fall för EU-domstolen att avgöra i väntan på avgörande kvastår registret.²¹³

Vad krävs då för att kunna erbjuda sina tjänster i Finland? Kraven är beroende på vilken sorts verksamhet som ska bedrivas och om det är fråga om temporär- eller etablering av verksamhet. Alla företag ska anmälas till handelsregistret innan verksamhetsstart, dock med undantag för tjänsteleverantörer som tillfälligt verkar i Finland.²¹⁴ För de företag som tillfälligt verkar i Finland krävs ofta registrering hos skattemyndigheten.

²¹⁰ <https://www.altinn.no/en/Start-and-Run-a-Business/Doing-business-in-Norway/Starting-your-own-business-in-norway/>, 2012-04-25.

²¹¹ <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Doing-business-in-Norway/Providing-services-in-Norway1/>, 2012-04-24 .

²¹² <http://www.virk.dk/integration/45804>, 2012-04-25.

²¹³ <http://www.idag.dk/artikel/VisArtikel.aspx?siteID=LI&loper=109290078&pID=0>, 2012-04-27.

²¹⁴ http://www.yrityssuomi.fi/web/guest/palvelupolun-askel?pp=polku_Palveluyritysten_asiointipiste&ppa=palp_Palveluyritystoiminnan_harjoittaminen, 2012-04-04.

Bedömningen om huruvida registrering hos skattemyndigheten ska ske görs från fall till fall och man rekommenderas som tjänsteleverantör att ta kontakt med förvaltningen för säkert besked.²¹⁵

Grundläggande för registrering är som nämnts huruvida tjänsteleverantören har fast etableringsställe eller ej i Finland. Tjänsteleverantör utan fast etableringsställe är i grunden inte skyldiga att betala inkomstskatt men kan likväl bli skyldiga att betala denna t.ex. för inkomst av uthyrning eller försäljning av fastighet.²¹⁶

Istället för inkomstskatt kan utländsk tjänsteleverantör bli skyldig att betala källskatt på arbetsersättningar om 13 %. Tjänsteleverantörer kan slippa betala källskatten om man registrerar sig i förskottsuppbördsregistret eller införskaffar källskattekort där skatten tas ut enligt 0 %. Valet av förskottsuppbördsregister eller källskattekort kommer an på om man kan individualisera de uppdrag man tar. I de fall tjänsteleverantören är i början av sin verksamhet och inte kan individualisera alla uppdrag blir registrering i förskottsuppbördsregistret bäst då denna registrering ej ställer krav på att kunna individualisera uppdragen. Genom registrering behöver inte källskatt betalas av tjänsteleverantören. Registrering i förskottsuppbördsregistret sker hos skatteförvaltningen och ska innehålla bl.a. organisationsnummer från hemlandet, information om vem som får företräda företaget, kopia på registrering i hemlandets handelsregister samt beskrivning av företagets verksamhet i Finland däribland antalet utstationerade arbetstagare.²¹⁷

Vidare är en arbetsgivare skyldig att registrera sig hos skatteförvaltningen i de fall de har personal som är allmänt skattskyldiga i Finland. En arbetstagare som arbetar hos företag utan fast etableringsställe kortare tid än 6 mån är inte allmänt skattskyldig i Finland och därmed är arbetsgivaren ej heller anmälningsskyldig, under förutsättning att personalen är anställd hos tjänsteleverantören.²¹⁸

Det ställs krav på licens eller auktorisering i ganska få fall i Finland och utifrån de på kontaktpunkten listade områdena är VVS-området inte ett av de områden som är behängt med krav på auktorisering.²¹⁹

Auktorisation/certifiering krävs för ganska få yrken i Norge. På Altinn.no länkas man till Bedin.no, information till företag, där ett antal yrkesgrupper listas där auktorisering krävs: Körskollärare, läkare, revisorer och advokater för att nämna några, dock listas inga yrken inom byggbranschen bland de som kräver auktorisering. Därmed inte sagt att det är fritt fram att ta sig an vilka projekt som helst för svenska tjänsteleverantörer inom VVS-branschen. Företag som vill ta sig an huvudansvar för byggprojekt/entreprenad måste auktoriseras antingen på

²¹⁵ <http://www.yrityssuomi.fi/web/enterprise-finland/temporary-provision-of-services>, 2012-04-04.

²¹⁶ http://www.vero.fi/sv-FI/Foretags_och_samfundskunder/Utlandskt_foretag_i_Finland, 2012-04-04.

²¹⁷ [http://www.vero.fi/sv-FI/Detailjerade_skatteanvisningar/Internationella_situationer/Foretag/Forskottsuppbordsregistrering_och_inkomst\(10303\)](http://www.vero.fi/sv-FI/Detailjerade_skatteanvisningar/Internationella_situationer/Foretag/Forskottsuppbordsregistrering_och_inkomst(10303)), 2012-04-04.

²¹⁸ [http://www.vero.fi/sv-FI/Olkiluoto_3/Utlandsk_arbetstagare_pa_Olkiluoto\(13194\)](http://www.vero.fi/sv-FI/Olkiluoto_3/Utlandsk_arbetstagare_pa_Olkiluoto(13194)), 2012-04-04.

²¹⁹ <http://www.yrityssuomi.fi/web/enterprise-finland/general-licensing-and-notification-procedures>, 2012-04-04.

lokal eller nationell nivå, processen för auktorisation är densamma oavsett om företagen är norska eller utländska vilket innebär att även de utländska företagen måste vara registrerade på norskt företagsregister. Syftet med kraven om auktorisering är att säkra kvaliteten på byggprojekt så att dessa möter plan- och byggningslovens krav.²²⁰ Plan- och byggningsloven finns för övrigt även översatt till engelska.²²¹

Skillnaden mellan nationell och lokal auktorisering ligger i att de nationellt auktoriserade har genomgått kontroll på förhand. Detta innebär att vid ansökan om bygglov hos kommunerna måste dessa inte kontrollera företaget i samma utsträckning något som snabbar upp godkännande processen.²²²

Den nationella auktoriseringen innefattar krav på ledningens tekniska kompetens, kvalitetssäkringssystem, ansvarstagande för utländska underentreprenör samt försäkran om att man använder sig av för ändamålet utbildad personal.²²³ Vad gäller underentreprenör ställs krav på kontrollsystem på två olika kravnivåer. I det fall det auktoriserade och ansvariga företaget direkt leder arbetet och kontrollerar dess kvalitet behöver det ansvariga företaget endast säkerställa att underentreprenören använder sig av det ansvariga företagens kvalitetssäkringssystem. Är situationen den att det ansvariga företaget inte kan eller vill kontrollera underentreprenören så ska denne kontrolleras utifrån de krav som projektet kräver för att säkerställa att underentreprenören lever upp de i Norge ställda kraven.²²⁴

Lokal auktorisation, hos kommunerna, innebär att entreprenören ska visa att denne är kompetent att utföra det planerade projektet i enlighet med plan- och byggningsloven. Den lokala auktorisationen härrör sig till det projekt som godkännandet gäller och upphör så fort projektet avslutats emedan nationell auktorisering gäller i tre år.²²⁵

Såväl lokal som nationell auktorisation hittar sina krav i forskrift om byggesak kapitel 11. Kraven i kapitel 11 är funktionella vilket innebär att det inte ställs några krav på specifik utbildning utan istället handlar det om att kunna visa att man kan bygga tillräckligt bra och leva upp till den standard som plan- och byggningsloven ställer upp. Något förenklat kan det sägas att vid nationell auktorisation så ska entreprenörerna visa att de har en övergripande kompetens inom alla tänkbara område som ansökan kan tänkas täcka medan vid lokal auktorisation så ska entreprenören kunna visa

²²⁰http://www.bedin.no/php/d_emneside_eng/cf/hApp_102/hPKey_2644/hParent_36/hDKe_y_2, 2012-04-23.

²²¹http://www.bedin.no/php/d_emneside_eng/cf/hApp_102/hPKey_2644/hParent_36/hDKe_y_2, 2012-04-02.

²²²http://www.bedin.no/php/d_emneside_eng/cf/hApp_102/hPKey_2642/hParent_36/hDKe_y_2, 2012-04-03.

²²³http://www.bedin.no/php/d_emneside_eng/cf/hApp_102/hPKey_2644/hParent_36/hDKe_y_2, 2012-04-23.

²²⁴http://www.bedin.no/php/d_emneside_eng/cf/hApp_102/hPKey_2644/hParent_36/hDKe_y_2, 2012-04-03.

²²⁵<https://www.altinn.no/en/Forms-and-Services/Etater/The-Municipalities/Approval-of-an-enterprises-right-to-accept-responsibility-pursuant-to-the-Planning-and-Building-Act/>, 2012-04-03.

att denne har kompetent personal för att kunna fullfölja enstaka projekt i enlighet med plan- och byggningsloven.²²⁶

Efter de två grundläggande kraven på anmälning blir det upp till tjänsteleverantören att gå igenom den lista på yrken eller tjänster som är belagd med ytterligare krav för utövande i Danmark. I fallet med en VVS-företagare kan man då konstatera att dansk lagstiftning ställer krav på att rör-, gas- och sanitationsmontörer ska vara certifierade/auktoriserade för att lagligen kunna arbeta i Danmark.²²⁷ Kraven för tillfälliga tjänsteutövare och de som önskar etablera sig i landet varierar något men i båda fallen är kraven förenliga med yrkeskvalifikationsdirektivet.²²⁸ Den som tillfälligt ska arbeta som gas- eller VVS-montör måste anmäla detta till den danska Sikkerhedsstyrelsen innan man börjar arbeta. Sikkerhedsstyrelsen har rätt att kontrollera alla montörers kompetens innan de börjar sitt arbete i landet.²²⁹

Lov om gasinstallationer og installationer i forbindelse med vand- og afløbsledninger är den lagliga grunden för de krav som ställs på såväl montörer som arbetsgivare. I lagens 4§ ställs det upp krav om att arbete inom gas- och vvs-området endast får utföras av auktoriserade montörer. Samma lags 5§ slår fast att avloppsinstallationer endast får utföras av verksamheter som godkänts som ”kloakmestare”. I lov om gasinstallationer 7§ ställs kraven upp för auktorisering av VVS-installatör: företaget ska ha tekniskt ansvarig person som är godkänt av Sikkerhedsstyrelsen, verksamheten ska ha fast affärsställe i landet, företaget ska ha godkänt kvalitetsstyrningssystem, säkerhet ska tillhandhållas för det utförda arbetet samt företaget får ej vara i konkurs. Vidare ska såväl företaget som den tekniskt ansvarige lämna in skriftlig försäkran om huruvida företaget har skuld på över 50 000 DKK eller mer. Ägaren eller VD ska lämna in skriftlig försäkran om huruvida den berörda personen de senaste tre föregående åren straffats för överträdelser av aktuell lagstiftning. I 7§ 5st slås fast att auktorisering kan ges, p.g.a. EU-rätten, till företag som bedriver tillfällig verksamhet, utan att dessa har fast driftställe i landet eller behöver leva upp till utbildningskraven i 1st. 1p under förutsättning att företaget har en person knuten till sig som har kunskap om danska installationskrav.

Förutom de krav på kompetens inom VVS-området för såväl individ som företag så krävs av företagen, enligt lov om gasinstallationer og installationer i forbindelse af vand- og afløbsledninger 9§, att dessa har kvalitetssäkringssystem i syfte att säkerställa att verksamheten lever upp till de krav som ställs upp av danska ekonomi- och affärsdepartementet. De krav som departementet ställer innebär att företagets kvalitetssäkringssystem ska åtminstone innefatta: beskrivning av företaget, företagets organisation, krav på utbildning av arbetstagarna, vilket inflytande den tekniskt ansvarige har, förfarande för hur den tekniskt

²²⁶ <https://www.altinn.no/en/Forms-and-Services/Etater/The-Municipalities/Approval-of-an-enterprises-right-to-accept-responsibility-pursuant-to-the-Planning-and-Building-Act/>, 2012-04-03.

²²⁷ <http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html>, 2012-04-24.

²²⁸ Dir. 2005/36/EG Yrkeskvalifikationsdirektivet.

²²⁹ <http://www.sik.dk/content/download/10401/121641/version/1/file/Guidelines+for+notification+of+temporary+and+occasional+pursuit+of+profession+for+individuals.pdf>, 2012-04-25.

ansvarige säkerställer arbetets kvalitet samt instruktioner, riktade till montörer och övrig personal, angående de gällande tekniska kraven inom området.²³⁰ Vidare ska kvalitetssäkringssystemet kontrolleras av godkänd kontrollinstans vilka är privata godkända kontrollinstanser.²³¹

Många svenska VVS-företag har idag auktorisering via branschinitiativet Säker Vatten som i delar motsvarar de danska kraven på auktorisering.²³² Sikkerhedsstyrelsen tar dock inte hänsyn till denna auktorisering vid bedömning av svenska företag. I de fall verksamheten är certifierad enligt ISO 9001 kommer Sikkerhedsstyrelsen med bedömningen att företaget lever upp till de nödvändiga kvalitetskraven, dock gäller fortfarande kravet om att företaget ska ha godkänd tekniskt ansvarig person i företaget.²³³

De krav som ställs upp hittas alla på Virk.dk, på danska såväl som på engelska. De ansökningsvägar som finns tillgängliga på Virk.dk kräver att såväl individen som företaget ska ha inloggningsuppgifter, m.a.o. registrera sig på hemsidan för att kunna logga in och därmed får tillgång till ansökan.²³⁴ Dessutom krävs att alla dokument är signerade för hand vilket innebär att ansökningar måste skrivas ut, signeras, scannas och läggas in i datorn för att avslutningsvis skickas, elektroniskt, till Virk.dk.²³⁵

Såväl arbetsgivaren som individen måste vara godkända av danska myndigheter för att få verka i landet, i det fall en montör är godkänd av danska myndigheter emedan arbetsgivaren inte är godkänd så blir det olagligt även för montören som individ att arbeta i Danmark.²³⁶

Företag som önskar verka i Danmark, såväl etablering som temporärt ska betala en process avgift på 1250 DKK.²³⁷ För arbetstagare som planerar att etablera sig i landet gäller samma sak däremot är det kostnadsfritt för arbetstagare som temporärt ska arbeta i landet.²³⁸

De danska myndigheterna ges en månad i handläggningstid för godkännande/certifiering av tjänsteleverantörer som temporärt skall verka i landet. Skulle den behöriga myndigheten underlåta att höra av sig inom en månad kan tjänsteleverantören betrakta sig själv som godkänd och är fri att under ett år tillfälligt arbeta i Danmark.²³⁹

²³⁰ <http://www.virk.dk/integration/44204>, 2012-04-25.

²³¹ <http://www.sik.dk/Professionelle/Gas-og-vvs/Autorisation-paa-vvs-omraadet/Godkendte-kontrolinstanser>, 2012-03-29.

²³² <http://www.sakervatten.se/index.php3?use=publisher&id=1154> 2012-04-02

²³³ Mikkelsen, Anitta(ami@sik.dk) 2010-06-25, VS: 3 frågor rörande VVS, Epost till Michael Jensen (michael.jensen@vvsforetagen.se).

²³⁴ [http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html#How to apply for authorisation to operate as a fitter](http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html#How%20to%20apply%20for%20authorisation%20to%20operate%20as%20a%20fitter) 2012-03-29

²³⁵ [https://upload.businessindenmark.dk/\(S\(ncujbd45sjavxxep2g1bfjvu\)\)/Pages/DownloadApplication.aspx?id=KVIK_001](https://upload.businessindenmark.dk/(S(ncujbd45sjavxxep2g1bfjvu))/Pages/DownloadApplication.aspx?id=KVIK_001), 2012-03-29.

²³⁶ <http://www.sik.dk/content/download/10401/121641/version/1/file/Guidelines+for+notification+of+temporary+and+occasional+pursuit+of+profession+for+individuals.pdf>, 2012-04-25.

²³⁷ <http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html>, 2012-03-29.

²³⁸ <http://www.sik.dk/content/download/10401/121641/version/1/file/Guidelines+for+notification+of+temporary+and+occasional+pursuit+of+profession+for+individuals.pdf>, 2012-04-25.

²³⁹ <http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html>, 2012-04-25.

5 Jämförelse och diskussion

5.1 Förarbete

Vad det gäller förarbetena kommer givetvis inte beröra formen för dessa och de nationella skillnaderna därutav. Istället diskuteras vad man i Norge, Finland och Danmark valt att ta till vara på i sina propositioner från tjänstedirektivet.

Norska förarbetet följer i stor utsträckning tjänstedirektivet och dess preambel ifråga var tonvikten för implementeringen läggs. Stor vikt läggs vid en icke diskriminerande inre marknad för tjänsteföretag som ska kunna röra sig fritt över gränserna inom EFTA. Norrmännen konstaterar att rätten att inskränka fri rörlighet är större i EFTA-fördraget men att denna möjlighet nu begränsas genom tjänstedirektivet och man synes se positivt på saken. Danskarna å sin sida lägger även de stor vikt vid avskaffande av hinder och möjligheterna med fri rörlighet för tjänster, dock läggs även stor vikt på att hinder fortsatt kan motiveras. Man konstaterar att det inte är fråga om att undanröja alla hinder utan att undanröja omotiverade hinder. Någonstans mellan Norge och Danmark placerar Finland sig. Finnarna synes vara ganska neutrala i förhållande till tjänstedirektivet och dess implementering. Man konstaterar att de tre viktigaste delarna är den fria rörligheten för tjänster, tjänstemottagarna samt tjänsternas kvalitet. I avseende vad den finska regeringen uppfattar som centralt och avgörande i tjänstedirektivet är den finska propositionen föredömlig. Man ställer, som ovan nämnt, upp de tre viktigaste övergripande delarna klart och tydligt i propositionen och går sedan vidare med att ta upp de viktigaste förslagen till den nya lagstiftningen. Bland de av finska regeringen identifierade viktigaste förslagen hittas: rätten att idka näring, skyldighet för tjänsteleverantörerna att lämna information, likabehandling för att nämna några. Här ser man ett stort finskt fokus på de som benämns som tjänsters tre delar: tjänsten, tjänstemottagaren och tjänsteleverantören. Det man kan benämna som kärnan i fråga om tjänster. Norska regeringen i sin tur diskuterar vidare kring tjänstedirektivets påverkan på såväl arbetsrätten som offentlig verksamhet något som lett till debatt i landet. Regeringen slår fast att den mesta kritiken bygger på okunskap och att tjänstedirektivet gör undantag för de debatterade områdena. Norrmännen finner även det viktigt med den gemensamma kontaktpunkten och konstaterar att statens informationsskyldighet bör säkerställas genom webbportal en inställning som delas av såväl Finland som Danmark. Alla tre länder lägger även vikt vid administrativt samarbete medlemsländerna emellan dock synes det i alla tre fallen vara något oklart i vilken utsträckning och hur samarbetet ska gå till. Danska regeringen är ensam om att diskutera frågan om auktorisation och dokumenterad kompetens. Danskarna menar att man kan begära översatta dokument och att auktorisation motiveras av tvingande allmännytt. Norska regeringen i sin tur slår fast att det förekommer få av de hinder mot tjänsters fria rörlighet som kommissionen diskuterat i sin rapport och man får intrycket av att Norge tar lätt på saken när man konstaterar att

de hinder som trots allt föreligger kan motiveras av tvingande allmännyttan. Finska propositionen talar ganska tyst om auktorisering men man slår fast att ifråga om dokumentets jämförbarhet ska fokus ligga på innehållet och att man i detta avseende ser stora möjligheter med det administrativa samarbetet EU-medlemsländerna emellan där information enkelt kan utbytas.

5.2 Lagstiftning

Norge, Finland och Danmarks lagstiftning om tjänsters fria rörlighet bär av förklarliga skäl stora likheter med varandra dels beroende på den tidigare nämnda gemensamma nordiska bakgrunden och del beroende på att det är fråga om implementering av tjänstedirektivet i nationell lagstiftning, vissa skillnader föreligger dock.

Alla tre implementeringarna inleder med tillämpningsområdet och dess begränsning, i detta sammanhang sticker danska lov om tjänsteydelser ut genom att mer eller mindre ordagrant gå igenom alla de i tjänstedirektivet uppställda undantagen från tillämpningsområdet, vilket Norsk och Finsk lagstiftning är något mer svepande med.

Såväl Norge, Finland som Danmark är noga med att slå fast rätten, för tjänsteleverantörer hemmahörande i annat EU-medlemsland, att idka näringsverksamhet i landet. Dock är man lika noggranna med att konstatera att denna rätt inte är oinskränkt utan kan begränsas så länge de hinder som ställs upp kan motiveras utifrån tvingande allmännyttan.

Vidare är både Norge och Danmark tydliga med att lagstiftningen som bygger på tjänstedirektivet ska vara underordnad annan lagstiftning som bygger på EU-direktiv emedan Finland konstaterar att om lagen om tillhandahållande av tjänster kolliderar med annan finsk lag ska den andra lagen tillämpas. Något som får sägas gå klart längre än vad tjänstedirektivet anger.

Norska lagstiftningen lägger stor vikt vid tjänsteleverantörernas rättigheter till information. Tjänsteloven slår fast att gemensam kontaktpunkt ska finnas och vilken information som tjänsteleverantörer ska kunna tillgodogöra sig genom denna kontaktpunkt. Medan den norska lagstiftningen är tydlig i frågan om gemensam kontaktpunkt slår dansk och finsk lagstiftning endast fast att gemensam kontaktpunkt ska upprättas utan att vidare säga vad denna ska innehålla eller vilka rättigheter detta innebär för tjänsteleverantörerna. Däremot är alla tre länderna noggranna i sin reglering av tillståndsförfarandena, den dokumentation som kan/ska krävas in av tjänsteleverantörerna och vilka krav som kan ställas på dokumentationen i sig.

Skyddet för tjänstemottagare slås klart och tydligt fast i alla tre länderna och det torde inte råda någon tvekan om vad som gäller för tjänsteleverantörer i detta avseende

Avslutningsvis är Norge, Finland och Danmark klara och tydliga i sin lagstiftning ifråga om det administrativa samarbetet, mellan berörda stater myndigheter. Tillsynes ser man goda möjligheter att utbyta information länderna emellan.

5.3 Gemensamma kontaktpunkter

Grundläggande kan sägas att såväl Norge, Finland som Danmarks gemensamma kontaktpunkter är av hög kvalitet och till största del lever upp till de krav som ställs på dem i tjänstedirektivet. Kortfattat kan man säga att all relevant information ska gå att hitta genom de gemensamma kontaktpunkterna och så får sägas vara fallet.

I fråga om registrering finns det vissa skillnader länderna emellan. Alla tre ställer krav på registrering av tjänsteföretag som vill verka i länderna både ifråga om etablering som tillfälligt erbjuda tjänster. Skillnad föreligger i vilken form och utsträckning registrering ska göras. Norrmännen har förenklat registreringen genom samordnet registermelding där registrering kan ske en gång och berörda parter får den information de ska ha. Det mest anmärkningsvärda med den norska registreringen är kraven på att alla personer som identifieras i registreringen ska ha norskt personnummer ett krav som övriga undersökta länder helt saknar för tjänsteleverantörer som tillfälligt önskar verka i landet. Finnarna ställer även de ganska enkla krav om registrering, alla företag ska registreras i företagsregister utom de som tillfälligt verkar i landet. De företag som kan bli momsbetalningsskyldiga ska registreras hos skattemyndigheten. Finnarna kräver även registrering för att undvika den 13 % källskatt som annars tas ut. Detta gäller såväl etablering som temporära uppdrag. Danskarna i sin tur synes finna registrering särskilt viktigt för tjänsteleverantörer hemmahörande i annan EU-medlemsstat. En första registrering ska ske på Erhvervsstyrelsen. Vidare ska även registrering göras, för de företag som har anställda, till RUT-registret och dessutom krävs för registrering till såväl Erhvervsstyrelsen som till Rut att man har inloggningsuppgifter vilket i sin tur kräver registrering.

De krav som ställs upp ifråga om vilka uppgifter som ska lämnas vid registrering är likartade men vissa skillnader föreligger. Danmark kräver, vid företagsregistreringen, förutom grundläggande information krav på att företag ska uppge vilken bank som används och kontonummer. Vidare vill man om adress saknas i landet att det ska finnas en kontaktperson vilken måste inneha danskt personnummer. Dessutom ska man uppge vilka personer som kommer vara utstationerade i landet under arbetets gång. Registreringen i RUT innefattar krav på information om utstationeringens längd, arbetstagarnas identitet, namn på kontaktperson bland arbetstagarna för att nämna några.

Auktorisation krävs inte i någon större utsträckning varken i Norge eller Finland och synnerhet inte för VVS-företag. Danmark å sin sida är betydligt mer krävande ifråga om auktoriseringar i allmänhet och för VVS-företag i synnerhet. De danska kraven, som är förenliga med yrkeskvalifikationsdirektivet, innebär att för att kunna arbeta i Danmark måste ett företag auktoriseras inom gas och VVS-området. Auktorisationskraven innefattar bland annat registrering hos Sikkerhedsstyrelsen, kontroll hos godkänt kontrollorgan, dokumenterad kompetens inom gas och VVS-område. Företaget ska för auktorisation ha särskilt kvalitetsstyrningssystem och vidare krävs av företagsledningen att de intygar att man ej är försatt i konkurs eller har skulder till staten överstigande 50 000 DKK. Företag som tillfälligt verkar i Danmark kan få

auktorisation om de har en kvalitetsansvarig knuten till sig som har kunskaper om danska installationskrav d.v.s. är auktoriserad.

Varken Norge eller Finland ställer, som ovan nämnt, jämförbara krav på auktorisering som Danmark. I Norges fall ställs krav på godkännande lokalt eller nationellt om företaget vill vara den part som ansvarar för och begär bygglov för byggnation. De norska kraven för auktorisation är funktionella och syftar till att företagen ska kunna visa att man är kompetenta att genomföra och leda det projekt man söker bygglov för. Finland i sin tur ställer inga auktoriseringskrav alls inom VVS-området utan krav i detta avseende ställs i form av byggnormer.

Sammanfattningsvis kan man om de gemensamma kontaktpunkterna säga att de alla, till synes, ger adekvat information till de företag som vill verka i de respektive länderna. Kraven som ställs på tjänsteleverantörerna varierar dock rejält vilket torde visa på olika förhållningssätt i frågan.

5.4 Diskussion

En intressant konsekvens av den subordinationsprincip som återfinns dels i tjänstedirektivets art 3.1 och dels i art 9.3 är att den potentiellt sett innebär en försvagning/begränsning av tjänstedirektivets tillämpningsområde vad det gäller rätten att temporärt erbjuda tjänster i annan EU-medlemsstat. Gränsdragningen mellan temporärt och etablering ligger i definitionen av etablering som är väletablerad i EU-rätten, personal, lokal och adress för att nämna några rekvisit. Rekvisiten är kumulativa vilket innebär att om företaget inte uppfyller alla är man att anses som temporärt verkande i EU-medlemslandet. Det finns alltså ingen faktiskt tidsgräns för när en verksamhet går över från att vara temporär till att vara etablerad. Utstationeringsdirektivet slår fast att detta är tillämpligt vid arbete en begränsad tid. Definitionen av begränsad tid får sägas vara något oklar men om man tittar på svenska skatteverkets bedömning så kan en arbetstagarare som arbetat mer än 183 dagar på 12 mån i annat nordiskt land inte längre beskattas i Sverige, något om kan tas som ledning ifråga om begränsad tid. Här uppstår en något prekär situation där arbetsgivaren kan vara tillåten att utan vidare verka i landet emedan arbetstagarna blir, förvisso inte hindrade att arbeta i landet, men dock obegränsat skattskyldiga samt risken att värdlandets lagstiftning blir fullt tillämplig på arbetstagarna med allt vad detta innebär. Konsekvensen av detta blir att de tjänsteföretag som ej är etablerade likväl ifråga om personalen kommer att tvingas lyda under värdlandets lagstiftning. Vidare måste man vidta åtgärder så medarbetarnas skatter betalas på rätt sätt. Min mening är att i och med 183-dagarsregeln får tjänstedirektivet en indirekt tidsbegränsning som går utöver såväl tjänstedirektivet som EU-domstolens praxis ifråga om etablering och gränsdragningen mot temporär verksamhet. I det fall en arbetstagarare faller in under 183-dagarsregeln ställs denne samt arbetsgivaren, som ovan nämnt, inför helt nya förutsättningar med bland annat kontakter med arbetslandets skattemyndighet och det skatteavtal som landet har med Sverige. I det fall då arbetstagararen inte är villig att ta sig an dessa administrativa utmaningar kan det då blir fråga om arbetsvägran? Är detta saklig grund för uppsägning? För att undvika dessa problem skall arbetsgivaren byta

personal var sjätte månad? Skulle detta i så fall inte vara ett otillbörligt hinder mot tjänsters fria rörlighet. Vidare kan man konstatera att ha personal i värdlandet är ett avgörande rekvisit för etablering vilket borde göra en tjänsteleverantör som ej vill etablera sig i annat EU-medlemsland försiktig med att låta personalen stanna längre än 183 dagar per 12 mån.

Subordinationsprincipen i tjänstedirektivet för med sig ytterligare konsekvenser i fråga om möjligheter att införa hinder mot den fria rörligheten. Exempelvis kan man som Danmark ställa upp auktorisationskrav som är oförenliga med tjänstedirektivet eftersom kraven är förenliga med yrkeskvalifikationsdirektivet samt har sin grund i tvingande allmännytt. Genom att ställa upp krav för auktorisation som är mer krävande/svårare än t.ex. de svenska blir man inte skyldig att acceptera svenska auktoriseringar då dessa inte är jämförbara. En konsekvens av de högre kraven för auktorisering i Danmark är att det torde bli enklare för danska VVS-företag att ta sig an arbete i Sverige än vice versa. Skulle Sverige i sin tur höja auktorisationskraven för att matcha de danska och därmed förenkla för de VVS-företag som vill verka i Danmark eller andra länder med högre krav försvårar man istället inträdet på den svenska marknaden för såväl svenska som utländska företagare och montörer, något som får sägas gå stick i stäv med den svenska traditionen om fri företagsamhet. Vidare kan det diskuteras om en sådan väg är acceptabel utifrån tjänstedirektivets uttalade målsättning om att undanröja ej nödvändiga hinder. Det kan diskuteras om en svensk auktorisering är nödvändig utifrån att systemet fungerar utmärkt så som det ser ut idag. Det kan även diskuteras om de danska auktoriseringskraven är nödvändiga utifrån tvingande allmännytt med tanke på att problem på VVS-området i Sverige, Norge eller Finland är små trots att lagstadgade auktoriseringskrav saknas.

Finland å sin sida utnyttjar det faktum att skattefrågor ligger utanför EUs kompetensområdet och har belagt gästande tjänsteleverantörer med en 12 % källskatt vilket i sig borde vara otillåten. Källskatten kan tjänsteleverantören undkomma genom registrering hos finska skattemyndigheten. Detta torde vara en diskriminering av utländska tjänsteleverantörer som redan är registrerade i sitt hemland och som i och med denna förvisso frivilliga men ändå svårundvikliga registrering särbehandlas jämfört med finska tjänsteleverantörer.

I fråga om registreringar kan konstateras att tjänsteföretag som vill verka i Danmark ställs inför en smärre administrativ utmaning. Beroende på hur man ser på saken ska ett VVS-företag registreras 4-5 gånger innan man kan få ett godkännande och ta sig an arbete i landet. Det är ytterst tveksamt om dessa registreringar är vad man föreställde sig i när man diskuterade de fyra grundläggande friheterna i Rom 1957. Konsekvensen av tillståndsprocessen kan tyvärr innebära att företag förlorar kunder. Pondera att ett VVS-företag har en kund med anläggningar i både Sverige och Danmark. VVS-företagaren gör jobb i Sverige och kunden ber dem att göra samma arbete på de danska anläggningarna. VVS-företagaren ställs nu dels inför risken att förlora kunden eftersom han inte lagligen snabbt och enkelt kan utföra det uppdrag kunden gett honom och dels inför risken att olagligen utföra

uppdraget i Danmark för att kunna behålla kunden. Situationen kan ej sägas vara så småföretagarvänlig som kommissionen önskade att den skulle vara.

Den tjänsteföretagare som vill verka i Norge möter en enklare administrativ situation jämfört med Danmark. Till skillnad mot Danmark ställer dock Norge krav på att alla de personer som skall identifieras vid företagsregistrering skall ha norskt personnummer. Norge menar att få hinder mot gästande tjänsteleverantörer föreligger ställer här krav som går utöver vad som får anses såsom rimligt. Genom kraven på personnummer ger man tjänsteleverantören anknytning till landet och man närmar sig därmed en etablering i landet. Vidare är kraven på personnummer knappast i linje med den administrativa förenkling som tjänstedirektivet förespråkar, det blir omständligt och tidskrävande att uppfylla de villkor som krävs för att kunna verka i Norge.

6 Sammanfattning

Tjänstedirektivet är som sannolikt framgått i denna uppsats en kompromiss utifrån de politiska krafter som verkar i Europa. I och med detta kan man påstå att direktivet tappade sin förmåga att faktiskt förenkla för tjänsteföretag som vill verka över gränserna inom EU. Den enda vägen till en fri inre marknad för tjänster var vägen via ursprungslandsprincipen. Vid tillämpning av ursprungslandsprincipen verkar tjänsteleverantören enligt etableringslandets regler och hela EU blir hemmamarknad precis så som tanken var att det skulle bli redan 1957. Nu är EU inte samma sak idag som det var 1957 och fler faktorer finns att ta hänsyn till såsom risk för social dumping. Dessa aspekter har uppsatsen inte syftat till att undersöka och lämnas därför därhän, komplexiteten i frågan bör dock inte underskattas. Faktum kvarstår, tjänstedirektivet levererar inte det som direktivet var ämnat att leverera i fråga om fri rörlighet för tjänsteleverantörer.

Finns det då fog för vad som sägs ovan? Om man ser till Danmark och dess krav på auktorisation samt hur krångligt det faktiskt är att få tillstånd att som VVS-företagare att verka i landet blir det tydligt att man missar målet om fri rörlighet för tjänster. Hur kan då Danmark begränsa den fria rörligheten på laglig väg? Den låga ställning som tjänstedirektiv har i förhållande till annan EU-reglering innebär att man kan ställa upp hinder så länge dessa är i enlighet med andra direktiv något som i hög grad tar udden av tjänstedirektivets verkningar.

Vidare är tillämpningsområdet för tjänstedirektivet idag så begränsat att det blir få områden där tjänster fritt kan röra sig kvar. Det begränsade tillämpningsområdet leder även till oklarhet för en tjänsteleverantör ifråga om vilka uppdrag denne kan eller inte kan ta sig an något som går stick i stäv med den i tjänstedirektivet uppställda ambitionen om att förenkla och förtydliga.

Det är tydligt att den politiska viljan, på såväl EU som nationell nivå, inte fullt ut finns att integrera den inre marknaden för tjänster. Tilltron till de andra staterna synes vara begränsad och rädslan för att utstationerade arbetare skall orsaka social dumping, är stor. Denna ovilja kan man hitta spår av i vissa förarbeten till införlivandelagarna. Den danska regeringen synes inte sticka under stol med att man ser möjligheter att fortsatt ställa upp hinder mot utländska tjänsteleverantörer emedan den norska och finska regeringen är något mer neutrala i sina förarbeten.

I fråga om Norge, Danmark och Finlands införlivande av tjänstedirektivet är dessa i stora delar i linje med vad direktivet föreskriver. Finlands 3§ som reglerar förhållandet till annan lag går utöver vad direktivet föreskriver och öppnar upp för nationell lagstiftning som kan hindra tjänster fri rörlighet. Metoden att skapa hinder med förankring i annat gemenskapsinstrument och därmed undkomma begränsningarna i tjänstedirektivet används av både Danmark och Finland till synes med framgång. Detta belyser problemet med tjänstedirektivet, dess förhållande till andra gemenskapsinstrument leder till en försvagning av direktivets verkan.

Alla tre länder väljer att i vissa avseende införliva tjänstedirektivets krav i annan lagstiftning än tjänstelagen vilket i många avseende kan te sig mycket rimligt. Att man t.ex. förlägger frågor om marknadsföring i en redan existerande marknadsföringslag ter sig för jurister självklart men för dem som lagstiftningen berör är det kanske inte så. I den undersökning som kommissionen lade fram 2000, KOM (2000) 888 slutlig, nämndes just marknadsföringslagar som svåra och komplicerade att då lägga in regler om förenkling i de svåra lagarna torde knappast leda till förenkling eller större transparens.

De gemensamma kontaktpunkterna, för alla tre länderna, är mycket bra ifråga om tillgängligheten av information till tjänsteleverantörerna. Hittar man väl fram till kontaktpunkten är det enkelt att hitta relevant information och därmed säkerställa att man som svenskt VVS-företag lever upp till de krav som föreligger. Vad det gäller kraven som föreligger finns det dock en del att diskutera. Det är emellanåt krångligt att registrera sig och vissa av kraven om registrering gränsar till att vara otillåtna. Exempel på hinder som inte borde vara acceptabla är de norska kraven på personnummer samt de finska kraven om registrering för att slippa källskatt. Huruvida bedömningen är korrekt eller ej kan diskuteras men det faktum att hindren kvarstår visar på att de antingen är tillåtliga eller så har ingen ifrågasatt dem än.

Man kan konstatera att kontaktpunkterna ur pedagogisk synvinkel är adekvata medan de bakomliggande kraven emellanåt är tveksamma.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Bernitz, Ulf & Kjellgren, Anders, Europarättens grunder, 4e uppl., Nordstedts Juridik, Stockholm, 2010.

Boe, Erik, Grunnleggende juridisk metode, Universitetsforlaget, Oslo, 2005.

Bogdan, Michael, Komparativ rättskunskap, Nordstedts Juridik, Stockholm, 2003.

Blume, Peter, Juridisk Metodlære, 4e uppl., Jurist- og Økonomi Forlag, København, 2006.

Eklund, Ronnie, Utstationering av arbetstagare, Svensk Juristtidning, Stockholm, 2000, s. 262.

Fahlbeck, Reinhold, Festskrift till Gunnar Karnell, Pleasures and torments of comparativ legal research, Jure AB, Stockholm, 1999.

Hettne, Jörgen, Vad hände(r) med den konstituella krisen i EU, Gammalt blir nytt – Svårigheten att kodifiera rättspraxis och återspegla rättsläget. Sieps 2006:6.

Ingmansson, Staffan, Erkännande av yrkeskvalifikationer inom EU, Umeå universitet: Juridiska Institutionen, Umeå, 2005.

Källström, Kent, Malmberg, Jonas, Anställningsförhållandet, Iustus förlag, Uppsala, 2009.

Nielsen, Ruth, EU arbejdsret, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, København, 2006.

Sandgren, Claes, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare, 2:a upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2007.

Steiner, Josephine & Woods, Lorna, EU Law, Oxford University Press, Oxford, 2009.

St Clair Renard, Susanne, Fri rörlighet för tjänster – tolkning av artikel 49 EGF, Iustus Förlag, Uppsala, 2007.

Ståhl, Kristina, Person Österman, Roger, Hilling, Maria, Öberg, Jesper. EU skatterätt, 3 u., Iustus förlag, 2011.

Zieradska, Ursula, Tjänstedirektivet – ett hot mot välfärden eller en tillväxtmotor, Europarättslig tidskrift, 2006, s. 593-604.

Zweigert, Konrad, Kötz, Hein, An introduction to Comparativ Law, Oxford University Press, Oxford, 1998.

Offentligt tryck

2008/1 LSF 122, Forlag till Lov om tjenesteydelser i de inre marked.

Ds 2008:75, Genomförande av tjänstedirektivet.

Kommerskollegium, Ursprungslandsprincipen – den enda vägen, yttrande 2005-06-01, Dnr 100-565-2005

Kommerskollegium, Ursprungslandsprincipen i praktiken, yttrande 2005-11-15, Dnr 100-565-2005.

RP 216/09 rd., Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om tillhandahållande av tjänster, om ändring av 1 § i lagen om gränsöverskridande förbudsförfarande och om ändring av 1 § i lagen om Konsumentverket, s. 5.

Prop 1998/99:90, Utstationering av arbetstagare.

Skv. 454, Information för arbetsgivare, Skatteverket, 2010.

Europeiska Unionen

KOM(2006) 160 slutlig, Ändrat förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden.

KOM (2004) 2, slutlig, Förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden.

KOM(2002) 441 slutlig. Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet, Situationen på den inre marknaden för tjänster.

KOM(2000) 888 slutlig. Meddelande från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet, En strategi för tjänster på den inre marknaden.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer.

Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG om utstationering i samband med tillhandahållande av tjänster.

Övriga källor

Mikkelsen, Anitta(ami@sik.dk) 2010-06-25, VS: 3 frågor rörande VVS, Epost till Michael Jensen (michael.jensen@vvsforetagen.se).

<http://www.efta.int/about-efta/history.aspx> 2012-03-13.

<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Foretagande/Naringslivet/Foretag-per-bransch/> 2012-03-14.

<http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/D9EFBE8A457C149EC1256FAB004E04FF>, 2012-03-15.

<http://www.virk.dk/cms/render/live/da/sites/virk/home/om-virkdk/om-virkdk/det-kan-du-pa-virkdk.html> 2012-03-19.

http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/internal_market_general_framework/mi0005_sv.htm 2012-03-19.

http://www.evira.fi/portal/se/evira/tjanster/lagen_om_tillhandahallande_av_tjanster/ 2012-03-19.

<http://www.sik.dk/Professionelle/Gas-og-vvs/Autorisation-paa-vvs-omraadet/Godkendte-kontrolinstanser> 2012-03-29.

[http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html#How to apply for authorisation to operate as a fitter](http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html#How%20to%20apply%20for%20authorisation%20to%20operate%20as%20a%20fitter) 2012-03-29.

<http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html> 2012-03-29.

[https://upload.businessindenmark.dk/\(S\(ncujbd45sjavxxep2g1bfjvu\)\)/Pages/DownloadApplication.aspx?id=KVIK_001](https://upload.businessindenmark.dk/(S(ncujbd45sjavxxep2g1bfjvu))/Pages/DownloadApplication.aspx?id=KVIK_001) 2012-03-29.

<http://www.brreg.no/om.html> 2012-04-02.

<https://www.altinn.no/Starte-og-drive-bedrift/Doing-business-in-Norway/> 2012-04-02.

<https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Doing-business-in-Norway/Temporary-business-in-Norway1/> 2012-04-02.

<https://www.altinn.no/no/Skjema-og-tjenester/Etater/Bronnoysundregistre/Samordnet-registermelding---Hovedblankett/> 2012-04-02.

http://www.brreg.no/blanketter/bin/BR1080_e.pdf 2012-04-02.

<http://www.sakervatten.se/index.php3?use=publisher&id=1154> 2012-04-02.

http://www.bedin.no/php/d_emneside_eng/cf/hApp_102/hPKey_2644/hParent_36/hDKey_2 2012-04-03.

<https://www.altinn.no/en/Forms-and-Services/Etater/The-Municipalities/Approval-of-an-enterprises-right-to-accept-responsibility-pursuant-to-the-Planning-and-Building-Act/> 2012-04-03.

<https://www.altinn.no/en/Forms-and-Services/Etater/The-Municipalities/Approval-of-an-enterprises-right-to-accept-responsibility-pursuant-to-the-Planning-and-Building-Act/> 2012-04-03.

http://www.yrityssuomi.fi/web/guest/palvelupolun-askel?pp=polku_Palveluyritysten_asiointipiste&ppa=palp_Palveluyritystominnan_harjoittaminen 2012-04-04.

<http://www.yrityssuomi.fi/web/enterprise-finland/temporary-provision-of-services> 2012-04-04

http://www.vero.fi/sv-FI/Foretags_och_samfundskunder/Utlandskt_foretag_i_Finland 2012-04-04

[http://www.vero.fi/sv-FI/Detaljerade_skatteanvisningar/Internationella_situationer/Foretag/Forsko_tsuppbordsregistrering_och_inkomst\(10303\)](http://www.vero.fi/sv-FI/Detaljerade_skatteanvisningar/Internationella_situationer/Foretag/Forsko_tsuppbordsregistrering_och_inkomst(10303)) 2012-04-04.

[http://www.vero.fi/sv-FI/Olkiluoto_3/Utlandsk_arbetstagare_pa_Olkiluoto\(13194\)](http://www.vero.fi/sv-FI/Olkiluoto_3/Utlandsk_arbetstagare_pa_Olkiluoto(13194)) 2012-04-04.

<http://www.yrityssuomi.fi/web/enterprise-finland/general-licensing-and-notification-procedures> 2012-04-04.

http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_fin_sv.htm 2012-04-11.

<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/arkiv/ar/2006/stallningstaganden2006/13155373606111.5.49fb85051197aa37a4d8000856.html> 2012-04-11.

<http://www.yrityssuomi.fi/web/enterprise-finland> 2012-04-23.

http://www.bedin.no/php/d_emneside_eng/cf/hApp_102/hPKey_2644/hParent_36/hDKey_2 2012-04-23

<http://www.virk.dk/cms/render/live/en/sites/english/home/businessindenmark/search-by-professions/page-2.html> 2012-04-24.

<https://www.altinn.no/en/Start-and-Run-a-Business/Doing-business-in-Norway/Starting-your-own-business-in-norway/> 2012-04-25.

http://www.brreg.no/blanketter/bin/BR1080_e.pdf, 2012-04-25

<http://www.virk.dk/integration/44204>, 2012-04-25.

<http://www.sik.dk/content/download/10401/121641/version/1/file/Guidelines+for+notification+of+temporary+and+occasional+pursuit+of+profession+for+individuals.pdf>, 2012-04-25.

<http://www.idag.dk/artikel/VisArtikel.aspx?siteID=LI&lopenr=109290078&pID=0>, 2012-04-27.

<http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/SOCIALDUMPING.htm>, 2012-05-02.

Lagstiftning

Lov om udstationering af lønmodtagere jf. lovbekendtgørelse nr. 849 af 21. juli 2006.

Lag om tillhandahållande av tjänster 22.12.2009/1166.

Ot.prp.nr. 70(2008-2009), Om lov om tjenstevirksomhet (tjensteloven).

Rättsfallsförteckning

Mål 2/74, Jean Reyners v. Belgium state, REG 1974.

C-120/78, Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein(Cassis de Dijon), REG 1979.

C-55/94. Reinhard Gebhard v Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano.